

Széchenyi István Egyetem
Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar

TDK DOLGOZAT

**A SZOFTVEREK VÉDELMEINEK ÖSSZEHASONLÍTÓ JOGI ELEMZÉSE HAZÁNKBAN
ÉS AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN**

Készítette: **Szabó Livia**
III. évfolyamos jogász hallgató
UL6291

Konzulensek: **Dr. Barna Attila PhD.**
tanszékvezető, egyetemi docens
Dr. Keserű Barna Arnold PhD.
egyetemi adjunktus

Győr

2018

Tartalomjegyzék

1. Bevezető gondolatok.....	3
2. A számítógépek és az internet	4
2.1. „Tudósok szerszámából tömegtermék”	4
2.2. Fejlődéstörténeti áttekintés.....	5
3. A szoftverek kialakulásának főbb állomásai.....	9
4. Fogalmi alapvetés	11
4.1. Mi az a szoftver és hogyan jön létre?	11
4.2. A szoftverek csoportosítása műszaki szempontból	13
4.3. A szoftverek csoportosítása jogi szempontból	13
5. A szoftverek jogi védelmének lehetőségei.....	15
5.1. Összehasonlítás a szerzői jogi védelem tárgya alapján	21
5.1.1. Műnek minősül-e a szoftver, és ha igen, melyik alkotástípusba sorolható?.....	21
5.2. Összehasonlítás a szabadalmi oltalom tárgya alapján, avagy találmány-e a szoftver?.....	23
6. Milyen vagyoni jogokat biztosít a szerzői jog és a szabadalom?	25
6.1. A szerzői jogi védelem tartalma	25
6.2. A szabadalmi oltalom tartalma	27
7. A szoftverek jogi védelme a kezdetektől napjainkig	28
7.1. A szoftverek szerzői jog védelmének kialakulása hazánkban és az USA-ban	29
7.2. Átfogó nemzetközi háttérszabályozás.....	30
7.2.1. A TRIPS-megállapodás jelentősége	32
7.3. A hatályos szabályozás normatív oldala Magyarországon és az USA-ban.....	32
8. A szoftverek jogi védelmének problematikája.....	34
9. Út az ideális szoftver védelemig – de lege ferenda javaslatok	38
10. Záró gondolatok	43

1. Bevezető gondolatok

Az internet megszületésével, a „world wide web” népszerűségének kialakulásával napjainkra már szinte minden információ digitálisan hozzáférhetővé, online elérhetővé vált. Ezeknek az online műveknek, szolgáltatásoknak a felhasználása egyre gyakoribb lett, gazdasági jelentőségük nőtt, így szükségessé vált annak tisztázása, hogy milyen jogokat érvényesíthetnek a szerzők, jogosultak. Az az elgondolás, miszerint az internet ún. „jogmentes tér”, mára már értelmét veszítette. A gyakorlat életre hívta az igényt az online közegben jogilag kiszámítható viszonyok kialakítására, a jogbiztonság internetes közegben is történő biztosítására.¹ Az új tartalmakat létrehozó, szellemi alkotását internetes felhasználásra bocsátó réteg is igényli a jogi hivatkozási alapot az online szférában. Éppen ezért, a kiváló tervezési (szellemi) munka árán létrejövő szoftverek jogi védelme – az 1960-as évek végétől egyre inkább elengedhetlenné vált.

A számítógépi programok napjainkban egyre növekvő kereskedelmi-gazdasági jelentőséggel bírnak, funkcionális műként elsődleges céljuk valamely probléma megoldása. Világszerte azonban megosztó az a kérdéskör, miszerint a szerzői jog – ahogyan hazánk szabályozásában - szabadalmi oltalom, vagy esetleg mindkét védelmi forma – ahogyan az Egyesült Államokban - biztosíthatja-e a szoftverek jogi védelmét. Felmerül az a kérdés, hogy vajon elegendő-e a szerzői jog által nyújtott védelem, amely pusztán a szoftverek egyedileg kifejeződésre juttatott formáját védi, vagy szükséges lenne az USA-ban elterjedt joggyakorlat alapján erősebb jogi oltalom? Továbbá a sui generis szabályozás gondolata is felvetődik, erre is kitérek elemzésem során.

Dolgozatomban azt vizsgálom, milyen társadalmi érdekek, technológiai fejlődést elősegítő tényezők állhattak a ma hatályban lévő, különböző védelmi formát előíró Egyesült Államok és Magyarország döntésének hátterében, melyik védelmi forma bizonyul hatékonyabbnak, továbbá azt, hogy az ideális szoftver-védelem kialakításához esetlegesen mely szabályozást érintő módosítások szükségesek.

Vizsgálat alá vettem a szoftver „dologi hordozójának”, a számítógépeknek rövid fejlődéstörténetét, majd a téma szempontjából releváns áttekintést követően a szoftverek kialakulása, létrehozása került megfogalmazásra. Ezt követően szükségesnek tartottam a

¹ SZINGER (2004), 203-204. p.

dolgozat kulcsfogalmának, a szoftvernek a definiálását, fogalmi jellemzőinek meghatározását. Ahhoz, hogy világosan érthető legyen, hogy milyen védelmi formák vonatkozhatnak a szoftverre, különböző jogeseteket vontam vizsgálat alá, ennek segítségével egy egyértelműsítő elhatárolást adva. Fontosnak tartottam több aspektusból is megvilágítani a szerzői jogi védelmet és a szabadalmi oltalmat, ebből kifolyólag nemzetközi egyezményeket, mögöttes szabályozásokat is vizsgáltam. Megállapításaim alátámasztásául több esetben hivatkoztam a magyar, illetve az amerikai szerzői jogi és szabadalmi törvényre. Az alapokat lerögzítve törekedtem arra, hogy elősegítsem annak megítélését, hogy mely védelmi forma, vagy esetlegesen egy teljesen új, sajátos, sui generis szabályozás lenne a legideálisabb. Ehhez különböző idegen és magyar nyelvű cikkeket, tanulmányokat, bírósági ítéleteket, jogeseteket, jogszabályokat, folyóiratokat, könyveket vettem alapul.

A lényegi pontok érintését követően, az elemzésből levont tapasztalatok alapján lehetséges megoldási javaslatokat fejtettem ki. A dolgozat zársásaként végül saját meggyőződésemet fogalmaztam meg, valamint rávilágítottam az általam ideálisnak vélt védelmi megoldásra.

2. A számítógépek és az internet

2.1. „Tudósok szerszámából tömegtermék”

A 21. században az élet szinte minden területén kapcsolatba kerülünk valamilyen módon az internettel, vagyis a mára már világméretűvé vált számítógép-hálózattal. Számítógépek teszik lehetővé a különböző kommunikációs folyamatok megvalósítását, irányítják a forgalmat, a gyártósorokat, atomerőműveket, szolgáltatások alapjául szolgálnak. Az információrobbanás következtében olyan mértékű és minőségű ismerethalmaz vált elérhetővé, amelynek biztonságos felhasználása és kezelése egy adott terület szakemberei számára számítógépek nélkül már elképzelhetetlenek lennének.²

Az internet azonban egy olyan sajátos médiummá vált, ami már nem csupán hálózatba kapcsolt számítógépek rendszerét jelenti, hanem lehetővé teszi az egyén értékeinek, törekvéseinek, kultúrájának, ötleteinek kifejezésre juttatását. Egy önálló organizmus, amely a mai ember számára a korábban rendelkezésre álló információs rendszereknek (rádió, postaszolgálatok, telefon) egy teljesen új, állandóan fejlődő, modernizált szféráját hozta létre.

² SZIJÁRTÓ (szerk.) (2000), 12. p.

Ez az új közeg a felhasználó számára megkönnyíti és felgyorsítja megszokott tevékenységeinek lebonyolítását.³

„A számítógép – a tudósok szerszámából – mára tömegtermék »rangra emelkedett«” .⁴ Ki gondolta volna, hogy a kezdetekben több tonnás, szobát kitöltő berendezésekből álló eszköz - amit hőtermelésének magas foka miatt légkondicionált helyiségekben volt szükséges tárolni - mára csupán egy aktatászkában is elfér? Az elmúlt ötven év alatt alkatrészeinek és processzorainak kialakítása ún. „nanodimenziókba” tömörödött s teljesítménye rendkívül megsokszorozódott.

A számítógépek két kulcsfontosságú „alkotóeleme” a *hardver*, amely egy technikai berendezés, illetve a hardver munkáját irányító, komoly szellemi munka árán létrejövő *szoftver*- szintén a számítógépekhez hasonló mértékű fejlődési ívet mutatnak, igaz, egymástól eltérő mértékben s bizonyos jogi védelmi problémák keretében.

Először azt szükséges megvizsgálni, hogy ez a néhány évtized alatt monumentális változásokon keresztülment gépezet eredetileg milyen célból is jött létre?

2.2 Fejlődéstörténeti áttekintés

A számítógép kialakulásának folyamatát alapvetően három meghatározó esemény befolyásolta. A 19. századi Angliában kibontakozó ipari forradalom már számos olyan változást okozott, amely fejlődést eredményezett a gazdasági életben s a munkavégzés általános módszereiben egyaránt. Ebben az időszakban alakult ki az az újfajta szemléletmód, hogy a kézzel végzett munkát, az ember által kifejtett erőt gépekkel kívánják felváltani. 1805-ben Joseph M. Jacquard (1752-1834) épp ebből kifolyólag a szövés automatizálását kívánta megvalósítani, méghozzá lyukkártyás „program” alkalmazásával. Módszere oly sikeresnek bizonyult, hogy forradalmasította a textilipart.⁵ Itt érdemes megemlíteni Charles Babbage (1791-1871) nevét, aki angol matematikusként egy általános célú, analitikus számítógép megépítését tervezte. Konceptiója szerint a Jacquard-féle lyukkártyán keresztül történt volna a számítástechnikai műveletek végrehajtása. Olyan elvet gondolt ki azonban, aminek tényleges létrehozását a kor műszaki fejlettsége nem tette lehetővé, s kortársai közül sokan

³ ROPOLYI (2006), 32-33. p.

⁴ KOVÁCS (2002), 79. p.

⁵ MANUELA (2012), 61-64. p.

örültnek gondolták. Mindezek ellenére egyértelműen Babbage nevéhez kötődik a számítógép alapvető elméletének megfogalmazása.⁶

További fejlődést hozott George Boole (1815-1864) munkássága, aminek köszönhetően később Neumann János is újat tudott alkotni az informatikában, emellett megfogalmazta az algebra, formális logika, s tulajdonképpen a digitális számítógép elvét.⁷

Az első igazi lökeshullámot a számítógépek fejlődésében azonban egy 1880-ban lefolytatott Egyesült Államokbeli népszámlás hozta meg. Továbbra is a már korábbi matematikusok által kidolgozott ún. lyukkártyás rendszer állt a középpontban, a kulcs azonban az volt, hogy az eddigi lyukszalag helyett egyedi, önálló kártyákra kell tenni az adatokat.⁸ Ez a gondolat Hermann Hollerith (1860-1929) elméjében fogalmazódott meg, és az amerikai Népszámlálási Hivatal megbízására kifejlesztette, majd 1889-ben szabadalmaztatta a világ első, több milliónyi adat feldolgozására, csoportosítására, kezelésére alkalmas gépet. Hollerith létrehozta a korszakában az első, a 21. században pedig világelsőként jegyzett multinacionális informatikai vállalatot, az IBM-et. (*International Business Machine Corporation*)⁹

Az első világháború - amelynek idején a nagyvállalat alakult - a második - és talán a legjelentősebb fejlődési hullámot jelentette a számítógépek történetében. A világháborút megelőzően számtalan kutatást, számítást végeztek, amivel a ballisztikai problémákat kiküszöbölhetik, és a módszereket tökéletesíteni tudják. Amelyik állam ezt az égető problémát idejében felismerte, - ahogyan többek között az Egyesült Államok - nagy hangsúlyt fektetett a számítástechnikai fejlesztésekre, pontosabban egy jól működő, gyors és hatékony számítógép létrehozására. Az Egyesült Államokban végzett katonai, hadászati célú számítógép-hálózati kutatások eredményeképpen alakult ki továbbá az internet.¹⁰

Végül a harmadik nagy fejlődési hullámot a mágnesség és elektromosság kapcsán történő kutatásokhoz, felfedezésekhez köthetjük. A bostoni Műszaki Egyetem bizonyult alkalmasnak arra, hogy kielégítse a korszak kutatóinak műszaki igényeit, így a második világháborút megelőző években már újabb nagyszerű fejlesztések segítették a - kezdetben analóg, majd digitális - számítógép kialakulását.¹¹

Az első és a második világháborút körül ölelő korszakban rohamos fejlődésnek indult a számítástechnika, matematika. Eleinte valamennyi ország abban bízott, hogy a háborút az nyerheti meg, akinek a legerősebb a hadserege. Nehéz volt elszakadni a megszokott

⁶RAFFAI (1995), 11-12. p.

⁷HERBERT (2015), 266-267. p.

⁸ENDREI (1961/4), 107-109. p.

⁹RAFFAI (1995), 16-17. p.

¹⁰LENGYEL (1996), 12. p.

¹¹Uo.: 17-19. p.

stratégiától, és a számítógép-vezérelt rendszerben meglátni a győzelem titkát. Amerika éppen ez utóbbi nézetet vallotta, vagyis úgy vélték, hogy a lehető legmodernebb technikai eszközökre lesz szükség a háborúban, és az a nép, amelyik ezen eszközöket a legeredményesebben tudja használni, győzelmet arat. Olyan pontos és gyors számoló eszközökre volt szükség, amelyekkel a precizitást igénylő bombázási és tüzérségi táblázatok elkészíthetők, az atombomba pedig továbbfejleszthető. ¹²

„Száz győzelmet aratni száz csatában nem a dicsőség tetőfoka. Harc nélkül legyőzni az ellenség hadseregét- ez a dicsőség tetőfoka.”¹³ Valószínűleg Szun Cu kínai stratégia sorai számos katonai vezetőre voltak hatással, előfordulhat, hogy az amerikaiak is hasonló elvet követtek, ugyanis ez a gondolatmenet épp azt sugallta hogy a technológiai fölényrel szemben a felfegyverzett hadsereg hiábavaló. Ha például hirtelen az amerikai telefonhálózatok elromlanának, a műholdak nem lennének működőképeseek, az ellenség fellelhetetlen lenne, nem lenne kivel harcba szállni. Csupán egy rendkívüli képességekkel rendelkező személy lenne valahol, aki jártas az informatikában, gépeket fejleszt, és szoftvereket ír.¹⁴ Éppen ennek megelőzése érdekében fektettek nagy hangsúlyt a számítógépek létrehozására és a technológia modernizálására.

A hadászati és tüzérségi módszerek fontosságából eredően, az Egyesült Államok számára tehát egyértelművé vált, hogy intenzíven támogatni kell az elektromechanikus és az elektronikus számítógépek – így az ENIAC, EDVAC, majd az IAS - fejlesztését.¹⁵

John Vincent Atanasoff matematikustól indult épp az a felismerés, miszerint a lassú, analóg számológépek helyett, digitális és elektronikus gépekre lesz szükség. 1940-ben összefogott Clifford E. Berry-vel, és létrehoztak egy új, elektroncsövekkel működő gépet-kísérleti célra. Ez volt az ún. ABC számolóeszköz (Atanasoff-Berry-Computer), amit immáron hivatalosan is *számítógépnek* neveztek. A *computer* elnevezést Atanasoff alkalmazta először, amely jelentését tekintve tökéletesen összefoglalta a „számoló ember” helyett számítógép által végzett tevékenységet.¹⁶ 1940 végén Atanasoff megismerkedett John W. Mauchly-val, akivel megismertette új felfedezését, és ismertette vele gondolatait. Ekkor még nem sejtette, hogy néhány évvel később, a Pennsylvanai Egyetemen épülő számítógép létrehozása során, az ő alapgondolatát használják fel. Mauchly ugyanis Presper J. Eckert villamosmérnökkel összefogva megtervezte a számítógép szabadalmaztatását, aminek legfőbb

¹²KOVÁCS (2002), 43-44. p.

¹³VÁMOS (1999), 97. p.

¹⁴Uo.: 104. p.

¹⁵Uo.: 43. p.

¹⁶HERBERT (2015), 254. p. 267. p.

elemei Atanasofftól származtak. Őt viszont minderről nem értesítették. Ez alapján, vagyis a Mauchly által Atanasofftól eltulajdonított ötletek alapján jött létre az ENIAC, az első elektronikus, általános célú, digitális, nagy teljesítményű számítógép. Ennek megvalósulásában azonban Hermann Goldstine matematikusnak is nagy szerepe volt. Azonban hasonlóan Atanasoffhoz, az ő neve is feledésbe merült az ENIAC kapcsán. Jóval később, 1974-ben végül sikerült elérni a Honeywell és a Sperry Rand cég által indított perben, hogy az amerikai bíróság jogerős ítéletben kimondja, hogy az első digitális, elektronikus számítógép feltalálójá John Vincent Atanasoff.¹⁷

Hamarosan létrejött az EDVAC, az ENIAC továbbfejlesztéseként, mint elektronikus, soros számítógép. Neumann érdeme volt ennek kezdeményezése, aminek leírásában „First Draft of a Report on the EDVAC” -ban kifejtette az általa kidolgozott tárolt program elvét, ami az óta egyedülállónak minősült. Neumann mindezt publikálta, amivel gátat vetett annak, hogy Mauchly és Eckert, vagy bárki más az elvét szabadalmaztassa.¹⁸ Neumann tudatosan választotta a szabadalmazás helyett a védelmi szempontból sokkal kevésbé jelentős publikálást, így a tárolt program elve nem bizonyos emberek tulajdonává, hanem a tudomány közös kincsévé vált. Végül Neumann egy olyan számítógép struktúrát dolgozott ki, amivel megalkotta minden ma létező számítógép „nagyapját”, az IAS-t (IAS Computer). Ennek különlegessége a korábbi gépekkel szemben az volt, hogy a számítógépeket párhuzamos konstrukció alapján kell megépíteni, és így kell őket beprogramozni a különböző műveletek elvégzésére.

Az amerikai elektronikus számító eszközök jelentőségének háború alatti megnövekedése nagyban hozzájárult ahhoz, hogy számos ország is ezen technikai fejlődés útjára lépjen. 1946-tól kezdődően ugrásszerűen megnőtt az ENIAC, EDVAC, IAS számítógépek iránt érdeklődő, és azt másolni kívánó kutatók és tudósok száma. Valószínűsíthető, hogy az így átvett tervek alapján létrejött szovjet számítógépek szolgáltak alapul az első, Magyarországon épült számítógépnek, az M-3 megépítéséhez. Ehhez a naphoz -1959. január 21. – köthető a magyar számítástechnika megszületése.¹⁹

A magyarországi számítástechnika első kezdeményezéseit tekintve egyébiránt az 1930-as évekig nyúlhatunk vissza. Kozma László (1902-1938) magyar mérnököt ez időben az amerikai Bell Telephone cég foglalkoztatta, őt kérték fel az elektromechanikus számológép

¹⁷Uo.: 523. p.

¹⁸HERBERT (2015), 233-235. p. 277. p.

¹⁹Uo.: 214. p.

megtervezésére. Antwerpenben építette meg a világon első, jelfogós, telefon alkatrészekből álló számológépet.

A számítógépek fejlődéstörténete a hetvenes- majd a kilencvenes években robbanásszerű fejlődéseken ment át, és ez a fejlődés napjainkban is dinamikus ütemben halad, azonban a vizsgált téma szempontjából további fejlődéstörténeti áttekintés nem releváns. A vizsgálódást onnan érdemes folytatni, amikor is szükségessé vált egy szellemi tevékenységet precízen végző program – a szoftver - megalkotása.

3. A szoftverek kialakulásának főbb állomásai

A szoftverek fejlődése több fázison ment keresztül, egészen az 1950-es évektől, a számítóközpontok kialakulásától, az 1990-es évekig, a mesterséges intelligencia alkalmazások elterjedéséig. Napjainkig pedig a fejlődési állomások során kialakult és megszilárdult koncepciók alapján folyamatosan figyelemmel kísérhető a fejlődés.

A programvezérelt számítógép létrehozását követően, 1965-től megjelentek az első hálózatok, az osztott adatfeldolgozás. A kutatók és fejlesztők számítógépcsaládok kialakítására, a kompatibilitás megvalósítására törekedtek. Megjelent a felhasználó és a számítógép közötti legfontosabb összekötő elem, a programnyelv. Ez bizonyos logikai szabályok összessége, amely arra szolgál, hogy a felhasználó által megoldani kívánt problémát, a számítógép által végrehajtandó feladatot utasítások formájában meg lehessen fogalmazni. Olyan magas szintű programnyelvek alakultak ki, mint a COBOL, ALGOL vagy a FORTRAN.²⁰

Évekkel később a miniatürizálás felé orientálódott a fejlesztés, megkezdődött a vállalkozói alkalmazásokra vonatkozó felhasználói programok kialakítása, megjelent a digitális üzemmód. A számítógépek programjainak egyre bonyolultabb feladatokat kellett végrehajtaniuk, ám ennek a kezdetleges szoftverek nem tudtak eleget tenni. A programozási munka, a tesztelés időigényes feladat volt. Nagy előrelépést jelentett az ún. procedurális programozás, ami lehetővé tette, hogy ugyanazokat az adatokat egymástól különböző eljárásban használják fel, ezáltal a programozók mentesültek attól, hogy minden eljárás során külön állományi-példányt kelljen készíteni. A gazdasági élet azonban rohamosan fejlődött, aminek következtében újabb és újabb problémák megoldására volt szükség. A programok

²⁰RAFFAI (1995), 158. p.

ezzel a fejlődési ütemmel nem tudtak lépést tartani, hamar elavultak, újratesztelésük és kódolásuk ismét időigényes munkává vált.

A tervezési folyamat jelentőségét nem ismerték fel eleinte, így az alaptevékenységek korszerűsítése is háttérbe szorult. Az a megítélés alakult ki a szoftverről, hogy nem lesz hosszú életű. Ennek elkerülése végett, szükségessé vált új, hatékonyabb fejlesztési módok kialakítása, a kutatók elkezdtek foglalkozni a szoftvertervezés folyamatával, definiálásával. Ebben a légkörben – 1968/69- ben a NATO Tudományos Bizottságának római konferenciáján – fogalmazódott meg a szoftver tágabb értelmezése, a *Software Engineering*.²¹ Ezt követően folyamatosan jöttek létre az első szoftverházak, elméleti síkon megjelent a strukturált programozás gondolata.

1980-as évek második felétől az említett metódust gyakorlatba ültették, és a tervezési folyamatot háttérbe szorító programozás helyett szisztematikus, hagyományostól eltérő, a rendszer egészéből kiinduló programkészítés vette kezdetét. Megjelent a munkahelyi számítógépesítés, a tudásalapú rendszerek, táblázatkezelők. Széleskörűen kezdték alkalmazni a számítógépes programokat.

A gazdasági élet fokozatosan fejlődött, a nemzetközi munkamegosztásban gyors változások mentek végbe, a piac átrendeződött. Mindez újabb kihívásokat állított a technológia és a kutatók elé. A számítógépek már képesek voltak kielégíteni a munka világában dolgozók igényeit, a szoftvereknek is fel kellett zárkózniuk a 90'-es évek kívánalmaihoz. A korábbi körülményes, költséges fejlesztések helyett, az új, üzleti élet feltételeinek megfelelő programokra lett szükség. Olyan rendszerre, amely képes a már korábban definiált tárgyakat felhasználni és kommunikálni más rendszerben lévő objektumokkal. Így jött létre az objektumorientált szoftvertervezés (Object Technology), amely a külvilág dinamikusan változó körülményeivel lépést tud tartani.²²

Az 1990-es években lezajló szoftver forradalmasításnak köszönhetően alakultak ki a számítógépes antivírusok, valamint az adatvédelemre vonatkozó biztonsági megoldások.

A fejlődés természetesen napjainkban is folyamatos, a kezdeti elmaradottság viszonylag rövid idő alatt felzárkózott a változó rendszer dinamikájához, s a szoftverfejlesztés mára már túlszárnyalja egykori önmagát. A fejlesztésben élen járó országok, kontinensek mint Amerika,

²¹*Software Engineering: szoftverfejlesztés folyamata, általában mérnöki, programozói tevékenység eredménye* RAFFAI (1995), 194-195. p.

²²Uo.: 158. p. 205-211. p.

Japán vagy Európa nyugati országai, évente milliós nagyságrendű összegeket fordítanak a még hatékonyabb programok előállítására.²³

Mindezek alapján megállapítható, hogy a szoftverek jelentősége világszerte rendkívül nagy, s a folyamatos piaci, gazdasági fejlődési hullámok következtében egyre csak nő. Éppen ezért, a kiváló tervezési (szellemi) munka árán létrejövő szoftverek jogi védelme is elengedhetlenné vált. A kérdés már csupán csak az, hogy milyen védelem szükséges.

Ahhoz, hogy a kérdést megválaszolhassuk, mindenekelőtt meg kell vizsgálnunk, hogy tulajdonképpen mi is az a szoftver, hogyan definiálhatjuk.

4. Fogalmi alapvetés

4.1. Mi az a szoftver és hogyan jön létre?

A szoftver fogalma mindig is egy nehezen definiálható jelenség volt, kifejlesztése rendkívül bonyolult folyamat eredménye. Meghatározása talán a hardvertől történő elhatárolás révén adható meg legjobban.

Az 1950-es években, eleinte a hardverek sokkal nagyobb jelentőséggel bírtak, ugyanis az elsődleges feladat a számítógépnek mint fizikai szerkezetnek a létrehozása volt. A kezdeti felhasználók igényeihez ez igazodott, hiszen csekély volt a hozzáértő szakemberek száma – akik a számítógépekhez hozzáférhettek, azt használni tudták - így a megalkotásnál kevésbé volt fontos szempont, hogy a programok „felhasználóbarátak” legyenek. Hardver alatt tulajdonképpen a számítógép fizikai részét értjük, amely elektromos áramkörökön keresztül működésre képes. Az eredeti angol kifejezés – hardware „vasáru” - is utal pusztán „eszköz” jellegére. Önmagában semmire sem alkalmas, ahhoz, hogy ténylegesen használható legyen, egy irányító programra van szükség. A technika fejlődésével azonban a felhasználói kör megváltozott, egyre bővült. A számítógép olcsóbb lett, a társadalom szélesebb rétegeihez jutott el, így kialakult az igény egy megbízhatóbb, könnyebben használható számítógépes program iránt. A hardver voltaképp csupán egy műszaki eszközrendszer, mely pusztán számítási műveletek elvégzésére képes. A végrehajtani kívánt feladatokat utasítássorozatok vezérlik, erre szolgál a számítógépet használhatóvá tevő szoftver.²⁴ Az eredeti software kifejezést a kezdeti, kevésbé fejlett számítógépeken futó program elnevezésére használta

²³Uo.: 216.

²⁴http://karon.hu/agazati_temakorok/hardverszoftverismeretMK1.htm

először - 1958-ban kiadott American Mathematical Monthly című folyóiratban - az amerikai matematikus, John W. Tukey.²⁵

A társadalmi-gazdasági átalakulások, növekvő felhasználói igények szükségessé tették tehát, hogy a számítógépek megoldásokat biztosítsanak a fejlődő rendszer problémáira, így a hangsúly a hardverekről a jól működő, gyors, sok adat feldolgozására és tárolására alkalmas programokra- szoftverekre helyeződött át.

Az idő előre haladtával a szoftver pontosabb meghatározása is kialakult, azonban kezdetben, „a számítástechnika fejlődési –folyamatában”²⁶ szigorúan a programozási tevékenységgel és a számítógépek programjaival kapcsolták össze.

Tágabb értelemben ide soroljuk az utasításokat, amelyek sorozata a program, és a feladatokat valósítják meg a digitális számítógépen; a dokumentumokat, amelyek a rendszer és a programok felépítését, működését írják le, valamint harmadik fogalmi elemként az adatstruktúrákat, amelyek segítségével valósul meg az adekvát információfeldolgozás.²⁷ A szellemi tevékenység révén létrejött programról az Sztj. úgy rendelkezik, miszerint: „*a védelem a számítógépi programok bármely formában történő kifejezésére vonatkozik.*”²⁸ Ezen meghatározás alá tartozik a forráskód/programkód, amely az ember által érthető nyelven írt kódrendszer, valamint a forráskód lefordításának eredményeként létrejövő tárgyi kód, amely ember által nem értelmezhető bináris számhalmaz és felhasználói utasítás alapján műveleteket hajt végre.²⁹

A szoftvertermék minőségét, felhasználhatóságát jelentős mértékben befolyásolja az előállítás módja, amely egy rendkívül összetett, bonyolult folyamat. E szerint megkülönböztetünk egyedileg tervezett- és ún. prototípus módszerrel készített szoftvereket. Az egyedi tervezésű programokat általában a megbízó különleges elvárásainak megfelelően cégek fejlesztői készítik, ebből kifolyólag használni kizárólag a megrendelő tudja. A másik mód alapján kereskedelmi, ún. standard forgalomban kapható programokat készítenek. Ezek a szoftverek számos igény kielégítésére alkalmasak, egyfajta késztermékként forgalmazzák őket.³⁰

„A szoftvertervezés a tudományos kutatási tevékenység során meghatározott módszerek, eszközök, alkalmazási eljárások olyan tudatos, a rendszer céljának megfelelő felhasználása, amely az alaptevékenységre és a felhasználó igényeire alapoz(...),

²⁵ JOHN (1958), oldalszám nélkül.

²⁶ SZIJÁRTÓ(szerk.) 38. p.

²⁷ Uo.: 38. p.

²⁸ Sztj. 1. cikk (2)

²⁹ DUDÁS (2005), o.n.

³⁰ SZIJÁRTÓ(szerk.), 141-142. p.

számítógéppel megvalósított rendszer megtervezésén (...) keresztül minőségi követelményeket is kielégítő, működőképes rendszert hoz létre..”³¹

4.2. A szoftverek csoportosítása műszaki szempontból

Számítástechnikai szempontból a legelterjedtebb osztályozás alapján az első nagy kategóriába a rendszer- és rendszerközeli szoftverek tartoznak. Ezen belül megkülönböztetünk operációs rendszereket és programfejlesztő rendszereket. Ezek biztosítják a gép összehangolt működését, alkalmazói szoftverek létrehozását. Általában számítógépet gyártó cégektől vásárolható. A másik kategóriát a felhasználói vagy alkalmazói szoftverek jelentik. Ezeket az üzemben tartó cég külön kidolgoztatja vagy kifejleszti saját igényeinek megfelelően.³² Ide soroljuk az egyedi felhasználói- és a standard felhasználói szoftvereket.

4.3. A szoftverek csoportosítása jogi szempontból

Ezt a kérdéskört érdemes bővebben vizsgálni, ugyanis dolgozatom szempontjából a jogi meghatározottságnak van jelentősége.

A felhasználók számára a világhálón számtalan szoftver áll rendelkezésre. A kereskedelmi, vagyis online illetve boltban, korlátozás nélkül megvásárolható szoftverek mellett – amiből napjainkban már egyre több van -, a szerzői jog szempontjából két szoftvertípus fordul elő a leggyakrabban az online szférában. Ezek az osztott használatú ún. shareware, és a közkinccset képező ún. public domain szoftverek.³³ A shareware programok jelentősége, hogy a fejlesztő lehetővé teszi a felhasználó számára a program ingyenes használatát, felhasználását azonban bizonyos módon korlátozza. (tesztidőszak után jogdíj ellenében használhatja tovább; korlátozottan funkcióképes szoftvert kap, ami a tesztidőszak után jogdíj ellenében válik teljessé stb.) Ez esetben tehát a jogosult kizárólagos engedélyezési joga ugyan fennáll, csupán nem teljes mértékben, - speciális felhasználási engedély adásával korlátozott módon. A közkinccset képező szoftverek esetében ezzel szemben a jogosult teljes mértékben lemond engedélyezési jogáról. A szerző kikötése csupán abban áll, hogy a program másolataihoz egy – a szerzőre vonatkozó információkat tartalmazó - fájlt minden esetben

³¹Uo.: 219. p.

³²Uo.: 38. p.

³³Uo.: 200-201. p.

csatolni kell. Ezen túl a public domain szoftver – az összes program közül egyedülállóan bárki által ingyenesen terjeszhető, használható. Érdekes tény, hogy 1989-ig az Egyesült Államokban a szoftvereket ebbe a kategóriába sorolták, ugyanis állami megrendelés alapján készültek, így jogosulti engedélykötelesség hiányában- nem álltak szerzői jogi jogvédelem alatt.³⁴

A public domain altípusaként jelentek meg az ún. freeware programok, amelyek sajátossága, hogy a kifejlesztője bármikor az osztott használatú programok, vagy kereskedelmi szoftverek közé sorolhatja őket, és erre a felhasználónak kell figyelemmel lennie, ugyanis ha az átsorolás megtörténik, a szoftver használatához új jogszerzés szükséges. Előfordulhat egyes esetekben, hogy szerző, programja felhasználásáért valamilyen szellemes „ellenszolgáltatást” határoz meg, mint az e-mailware vagy a postcardware szoftverek esetében. Ilyenkor a felhasználói engedély megszerzéséhez csupán egy e-mail vagy egy képeslap küldése szükséges. A teljesség igénye végett érdemes megemlíteni még az ún. elhagyott – abandonware - szoftvereket, amelyek esetén az eredeti szerző nem elérhető. Ezeket a szabadon felhasználható szoftverek körébe sorolják, hisz kereskedelmi forgalomban már nem beszerezhetők – bár ennek nincs hivatalos jogi alapja.³⁵ Ha előkerül az eredeti szerző, a védelmi időn belül szerzői jogait bármikor érvényesítheti.

Az említett programok felhasználása kétféle módon lehetséges. Egyrészt, a felhasználó vásárolhat (vagy más módon beszerezhet) egy más által kifejlesztett, létrehozott programot, másrészt saját maga is előállíthatja azt - ez persze rendkívül ritka eset, a szoftverfejlesztőkön kívül a felhasználók általában megvásárolják a programot. Jogi szempontból a szoftverek megvásárlásának két formája van:

- a szoftver „tulajdonjogának” megszerzése a szoftvert hordozó műpéldány által
- a szoftver használati jogának megszerzése a szerzői jogok átruházásával³⁶

Fontos elkülöníteni tehát magát a szoftvert, és az ezt hordozó műpéldányt, ugyanis egyik esetben magát a dolgot-programot vásárolja meg a felhasználó, aminek használatára engedély alapján jogosult. Másik esetben azonban a szerzői jogok átruházása történik, mely alapján a vagyoni jogok jogosultjává válik a felhasználó, ami viszont nem egyenlő a tulajdonjog megszerzésével, ugyanis ez fogalmilag a hazai joggyakorlat szerint kizárt. Minkét esetben a szoftver az immateriális javak közé tartozik, és mint szellemi terméket kell számon tartani, az erre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. A szerzői jog megszerzésével az új jogosult – az

³⁴LÁSZLÓ (2009), 16. p.

³⁵SZINGER (2004), 199-202. p.

³⁶LÁSZLÓ (2009), 13. p.

átruházástól kezdve - jogosult lesz használatba adni, szabadon értékesíteni, megváltoztatni, hasznait szedni, és köteles lesz viselni a felmerülő költségeket.³⁷ Ez a gyakoribb eset általában, ugyanis ritkán fordul elő a gyakorlatban, hogy a szoftvert kifejlesztő cég vagy személy saját szellemi termékét (a szerzői jog átruházása által) eladná, így legtöbbször csak a licenciába adja.

5. A szoftverek jogi védelmének lehetőségei

A szellemitulajdon-jog két fő ágát a szerzői jog és az iparjogvédelem alkotja. A szellemitulajdon-védelem a polgári jog sajátos részét képezi. Sajátos jellege abban rejlik, hogy nem egy fizikai tárgyat, hordozót biztosít, hanem az emberi alkotótevékenység során keletkező szellemi értéket (s ez által annak alkotóját) védi. A szoftverek kapcsán mindkét terület védelmi formái felmerültek, vagyis a szerzői jogi védelem, valamint az iparjogvédelem területére tartozó szabadalmi oltalom is. Az elmúlt évtizedekben számos változás, szabályozás zajlott le, mire kialakult a mai joggyakorlatra jellemző védelmi/oltalmi forma. Ez azonban országonként, földrészenként eltérést mutat.³⁸ Érdekes vizsgálat alá venni a hazai és ezzel szemben az amerikai szabályozás okát, kialakulását, előnyeit-hátrányait, a jogosult és a felhasználó jogait és jogos érdekeit, valamint a jelen és jövő gazdasági, kereskedelmi életére vonatkozó hatásait.

A szerzői jog és a szabadalmi oltalom elhatárolása az 1879-ben amerikai Legfelsőbb Bíróság (U.S. Supreme Court) által tárgyalt *Selden v Baker* ügy vizsgálata során adható meg legjobban.³⁹ Ennek a vizsgálatnak abból a szempontból lesz jelentősége, hogy irányt mutasson a tekintetben, hogy a szoftver mennyiben meríti ki a találmány fogalmi elemeit, és mennyiben minősül szerzői jogi értelemben vett tudományos/irodalmi műnek. Abban a kérdésben nyújt segítséget továbbá, hogy miképpen tehető különbség az adott ötlet kifejeződése és maga az alapul szolgáló elképzelés, megoldási módszert között.

A jogvita alapjául a Charles Selden által kidolgozott új könyvelési módszer szolgált. Olyan, addig nem ismert módszert gondolt ki, amely által a kiadások egyszerűbben voltak számon tarthatók, a könyvelés hatékonyabbá, gyorsabbá vált. Selden kézikönyvekben jegyezte le újításait, azzal a céllal, hogy a későbbiekben más megyékben (ő maga Hamilton

³⁷LONTAI (2017), 69-71. p. 97-98. p.

³⁸LEGEZA (szerk.) (2017), 14. p.

³⁹101 U.S. 99, 1879.

megyében dolgozott) az egész Egyesült Államok területén az általa kidolgozott módszert fogják alkalmazni, természetesen magas javadalmazás ellenében. A könyvek bevezetést és érdekes példákat is tartalmaztak az új számviteli eljárás kapcsán, az értékesítésük azonban soha nem történt meg. Helyzetét tovább nehezítette, hogy Ohio állam egy másik megyéjében, W. C. M. Baker 1867-ben az övéhez nagyon hasonló módszert publikált. Szinte teljesen megegyező leírást adott az új rendszerről, s talán még hatékonyabbnak is bizonyult, mint Seldené. Emellett kedvezőbb áron kívánta értékesíteni. Baker megvalósította azt, amiről Selden csak álmodott – számos megye nagyvállalatának sikerült eladnia könyvelési módszerét. 1871-ben Selden elhunyt, özvegye azonban nem hagyta szó nélkül az ügyet. Ügyvédet fogadott és bírósághoz fordult, azzal az indokkal, hogy Baker a férje által kidolgozott módszerek alapján írta meg saját könyvét, így megsértette a szerzői jogokat. A Legfelsőbb Bíróság több szempontot is mérlegelt, míg végül Selden özvegyének álláspontját nem találták helytállóknak. Baker nem sértett szerzői jogot azzal, hogy ő is kifejezésre juttatta ötletét, így a bíróság neki adott igazat.⁴⁰

Az ügy ez által rávilágít arra, hogy mik a legfőbb elhatároló tényezők szerzői jog és szabadalom között, valamint rögzíti az ötlet és annak kifejeződése közti lényeges különbséget, ugyanis a Bíróság megállapította, hogy bár Baker könyve terjedelmét és tartalmát tekintve szinte Seldenével megegyező, egy módszer pusztán leírása és kiadása nem keletkeztet magán a módszerrel kizárólagos jogokat. Az, hogy Baker hasonló módszert talált ki és írt le, még nem jogosítja fel Seldent (pontosabban özvegyét) hogy megvádolja ötletének „ellopásával”. A Bíróság többek között azzal a példával is alátámasztotta döntését, miszerint ha valaki feltalál egy gyógyszert, annak előállítását leírja egy könyvben majd publikálja, az még nem jogosítja fel arra, hogy az adott gyógyszer csak és kizárólag ő gyárthassa. Így az a társadalom számára is nyilvánossá válik.⁴¹ Az ilyen és ehhez hasonló könyveket a szerzői jog csak annyiban védi, hogy a szerző engedélye nélkül ne fénymásolhassák, sokszorosíthassák stb. Magát a tartalmat (ahogyan Selden esetében a könyvelési módszert) nem biztosítja.

Az esetből egyértelműen kitűnik tehát, hogy a szerzői jog csupán az adott ötlet, módszer kifejeződését, megnyilvánulási formáját védi, nem magát az elképzelést. Szoftverek esetében is csak a számítógépi programon keresztül kifejeződésre jutó ötlet adott megvalósítási formája élvezhet szerzői jogi védelmet.⁴² Ahhoz azonban, hogy a tartalmat is védelemmel biztosítsuk, szabadalom szükséges. Selden tehát csak úgy nyerhette volna meg a pert, ha művét

⁴⁰KESERŰ (2016), 173-174. p.

⁴¹101 U.S. 99, 1879.

⁴²IRINI (2014), 95-96. p.

szabadalmi oltalom védi. (valószínűsíthető, hogy abban az időben nem is kapott volna szabadalmat, a mai szabályozás szerint azonban igen.)

A két fő védelmi forma lényegi különbsége tisztázódott, ahhoz azonban, hogy behatóan véleményt lehessen formálni a szoftverekre vonatkozóan a hazai illetőleg az Egyesült Államokbeli szabályozásról, szükséges néhány pontban összehasonlítani a szerzői jog és a szabadalmi oltalom további legalapvetőbb sajátosságait.

A szerzői jog és az iparjogvédelem körébe tartozó szabadalom alapvetően közös töről fakad, ugyanis mindkét esetben a jogosultak abszolút szerkezetű – mindenkivel szemben fennálló - jogviszonyban állnak. Ebből kifolyólag főszabály szerint az alkotók és szerzők jogosultak az általuk létrehozott mű kizárólagos hasznosítására, felhasználására. Bizonyos megoldások révén – ahogy a szellemi tulajdoni formáknál, így a szoftvereknél is használatos licenc- szerződés⁴³ által – másokat is felruházhatnak ezekkel a jogokkal, engedélyt biztosíthatnak a felhasználásra.⁴⁴

A szerzői jog alapvetően a tudományos, művészeti, irodalmi művek védelmére szolgál. A szoftverek esetében a védelem fennállása nagy mértékben függ valamely alkotástípusba sorolhatóságtól. Ezt egy viszonylag homogén jogterület szabályozza, és a védelem középpontjában az alkotó és műve közötti viszony értékének elismerése, megbecsülése áll. Így – bár a napjainkra egyre nagyobb számban megjelenő technikai alkotások révén a személyes jegyek halványulnak - a védelem oka még javarészt személyes, ugyanakkor korántsem elhanyagolható részben vagyoni jellegű.⁴⁵

A szabadalmak tekintetében viszont sokkal egyértelműbben a gazdasági-vagyoni oldal dominál, a gyakorlati hasznosíthatóság került előtérbe, kevésbé fontos szempont a létrehozó és alkotása közötti „személyes kapcsolat”. Ezek alapján sokkal ideálisabbnak bizonyul a szoftverek védelmére ez a forma, azonban szabadalom csak találmányon állhat fenn, ha az új, feltalálói tevékenység által jön létre, iparilag alkalmazható, és korábban mások számára nem volt ismert és hozzáférhető. Az azonban, hogy a számítógépi program mennyiben meríti ki ezt a fogalmat, eltérő szabályozást eredményezett hazánkban és az USA-ban.

Találmány esetén aligha lehetséges az alkotó személyiségének kifejeződése a művén, míg a szerzői jogi alkotásoknak ez szükséges velejárója.⁴⁶ Szerzői műnek ugyanis olyan alkotás minősíthető, amely megfelel az egyéni és eredeti jelleg kritériumainak.⁴⁷ Ennek a –

⁴³ FALUDI (1999), 31-34. p.

⁴⁴ LEGEZA (szerk.) (2017), 22-23. p.

⁴⁵ GYERTYÁNFY (2003), o.n.

⁴⁶ HEPP (2014), 72-73. p.

⁴⁷ Sztj. 1.§ (3)

szertői jogi művekket, így mindkét szabályozás szerint – a szoftverekkel szemben (is) támasztott követelménynek a teljesülésének megítélése nehézségeket eredményez, ezért érdemes ezzel kapcsolatban behatóbb áttekintést tenni.

Ahhoz tehát, hogy egy szoftver szerzői jogi védelem alatt állhasson, a legfontosabb követelmény mind hazánkban, mind pedig az USA-ban az egyéni-eredeti jelleg. A mű egyéniségét tükrözi, ha kifejeződésre jut rajta keresztül a szerző személyisége, sajátos jellemvonásai. Az eredeti jelleg pedig azt követeli meg a szerzótől, hogy alkotása ne más mű szolgai másolata legyen, hanem kizárólag az ő saját, egyedi szerzeménye. A szoftverek egyéni jellegének megítélése azonban eltér az általános szerzői művektől, ugyanis egy számítógépi programon keresztül ritkán fejezhető ki a szerző személyisége. Itt szükséges megemlíteni a kivételt képező kreatív iparágak termékeit, ahol természetesen nagy jelentősége van az egyedi grafikai elemeknek, vizuális megjelenítésnek. (Például ez valósul meg az Unreal Engine nevezetű számítógépes játék-fejlesztő szoftvernél is.)

Tovább nehezíti viszont az egyéni kritériumnak való megfelelést az a tény, hogy a szoftverek elsődleges rendeltetése valamilyen funkció megvalósítása. A szerzői jogi védelem azonban nem erre irányul, hanem csupán a megformáltságra. Funkcionális mű jellegéből adódóan alacsonyabb szinten kell megfelelnie az egyéniség követelményeinek, de ez által az ún. rossz programok is könnyen védelmet szerezhhetnek.⁴⁸

Tehát a szerzői jog nem vizsgálja, hogy az adott szoftver milyen probléma megoldására jött létre, vagy egyáltalán alkalmas-e kitűzött funkciójának betöltésére, hanem elegendő csupán, hogy rendelkezzen egyéni, eredeti jelleggel. Ebből eredően a hibás szoftvereket is védi, ami által komoly problémák merülhetnek fel többek között a technológia modern vívmányaként létrejövő önzetű gépjárművekbe telepített szoftverek tekintetében is. Eddig ugyanis a szoftverhibák jellemzően „csak” további szellemi erőfeszítést, vagy éppen pénzügyi nehézségeket eredményeztek, e modern járművek esetén viszont már emberi életek veszélyeztetéséről van szó.⁴⁹

Érdemes tovább vizsgálni a szoftverirányelv ide vonatkozó rendelkezését, miszerint: „A számítógépi program akkor részesül védelemben, ha eredeti abban az értelemben, hogy a szerző saját szellemi alkotása.”⁵⁰ Ennek értelmében az Irányelv olyan követelményt támaszt a védelem megszerzésével szemben, mely alapján az adott programnak a szerző saját szellemi erőfeszítése révén létrejött műnek kell lennie. Ez az alacsonynak mondható „eredetiségi-

⁴⁸ GYERTYÁNFY (szerk) (2006), 301-303.p.

⁴⁹ SOMKUTAS, (2017), 7-8. p.

⁵⁰ Szoftver Irányelv 1. Cikk (3)

mérce” inkább a szerző tényleges alkotótevékenységét helyezi középpontba, míg az Szjt. sokkal inkább az alkotási folyamat kifejeződésénél kívánja meg az eredetiséget. A magyar szabályozás ez által semmi különbséget nem tesz a szoftverek és más hagyományos szerzői művek védelmének alapjául szolgáló követelmények között. Bár az Irányelvnek a jogalkotó véleménye szerint ez a szabályozás megfelel, a gyakorlati megnyilvánulása mást mutat. A Szerzői Jogi Szakértő Testület egyes szakvéleményeiben fontos megállapításokat tett ezt illetően.⁵¹ Egyrészt, az általános egyéni, eredeti mérce alkalmazása a szoftverek tekintetében olyan esetben is lehetővé teszi a szerzői jogi védelmet, amikor például a fontfájlok vizsgálatánál különböző helyről képezik le ugyanazt a betűt. Formálisan egyéni lesz az alkotás, azonban a valóságban nem tükröz kimagasló, sajátos, eredeti jelleget. Másrészt a Testület megállapította, hogy ezen két kritérium alapján a szerzői jogi védelmet csupán az is megalapozhatja, ha a megformáltság egyedi jegyeket tükröz. Ez által több, akár teljesen azonos funkciójú, hasonló eredményt célzó számítógépi program is védelemhez juthat, pusztán a forráskód más formában történő kifejezése által.

Tehát voltaképp, ha valaki egy más által már komoly szellemi munka árán kifejlesztett programot más megjelenítési formában – igaz, saját szellemi tevékenységét bizonyos szinten hozzáadva - valósít meg, máris jogosult lesz a szerzői jogi védelemre. Mindez elgondolkodtató, és joggal merül fel az a kérdés, miszerint nem nyújt-e hatékonyabb védelmet az USA-ban a szabadalmi oltalom? Ennek megválaszolása előtt azonban még érdemes tovább vizsgálni a két védelmi forma közötti eltéréseket.

A szabadalmi oltalom a szerzői joggal szemben sokkal inkább az újdonság követelményét várja el, ahol a forma helyett maga a kifejlesztett módszer, elképzelés kerül védelem alá- amely szoftverek esetében lényegesen könnyebben megállapítható. Ennek létrehozása azonban egy hosszadalmas folyamat, előfeltételként hatósági nyilvántartásba vételt – lajstromozást –igényel.⁵² Erre lett volna szüksége a korábban említett bírósági ügy kapcsán Charles Seldennek is, ám az ő alkotását – a szerzői jogra jellemzően - csupán a mű megszületésétől kezdve eredetileg fennálló, nyilvántartásba vételhez nem kötött jogi védelem övezte.

A szerzői jog továbbá védelmet nyújt abban az esetben, ha bizonyos művek közel egy időben, párhuzamosan jönnek létre – amennyiben nem egymás szolgálai másolatai - míg a

⁵¹ SzJSzT 20/04, 38/04

⁵²Az 1950-es éveket megelőző években például a szabadalmi eljárás még a mai általános eljárási időt is meghaladta. Kozma László „géptáviróval működő kalkulátor”-ra vonatkozó szabadalmi védettségét 1947-ben kapta meg, hét évvel a bejelentést követően. KOVÁCS (2002), 48. p.

szabadalmi oltalom esetén a jogosult használati monopóliumot szerez, igaz, csak az időigényes nyilvántartásba-vételi eljárást követően.

Mivel indokolható, hogy efféle eljárásra a szerzői jogban nincs szükség? Azzal, hogy csekély az esélye annak, hogy két ember egy időben egymástól függetlenül teljesen azonos művet hozzon létre, hiszen a szerzői jogi alkotások sajátossága épp az alkotó ember személyiségének kifejeződésében rejlik. Márai Sándor Füves könyve, a londoni Tower bridge, vagy szoftverek esetében például a Windows operációs rendszer kivétel nélkül eredeti alkotásnak minősülnek. Ha mégis olyan eset fordulna elő, amely ezekhez túlzottan hasonló művet eredményez, akkor azok egyéni-eredeti jellege megkérdőjelezhetővé válna, és valószínűleg az egyik mű szolgálja másolata lenne a másiknak. Védelem alá éppen ezért csak az egyéni, megismételhetetlen műveket sorolja a szerzői jog, ezáltal nem a korábban létrejött alkotást védi a későbbitől, hanem az adott kifejeződés jogszerű felhasználását kívánja biztosítani.⁵³

Az viszont előfordulhat egy szoftver kifejlesztése során, hogy egymástól függetlenül két azonos funkciójú mű jön létre, ám ha annak kifejeződési formája elér egymástól, és eredeti-egyéni jegyeket tükröz, a szerzői jogi védelem fennállhat. Ennek megosztó megítéléséről a későbbiekben lesz szó. Maga a szabályozás azonban alapvetően eltér a szabadalmi oltalomtól, amely kifejezetten fontosnak tartja az időbeli rangsorolást. A személyes jelleg – mint megkülönböztető jegy - hiányában ugyanis erre szükség van. A történelem során számos olyan eset ismert, amikor is egy találmányt párhuzamosan többen alkottak meg, és védelmük megszerzésében néhány óra sorsdöntő szerepet játszott. A számítógépek történetében ilyen viták alakultak ki a korábban ismertetett ENIAC kapcsán, vagy épp Alexander Graham Bell és Elisha Gray – aki pár órával Bell-t követően szeretett volna szabadalmat szerezni – telefon találmánya esetében.

Fontos különbséget jelent a védelmi idő. A szerzői művek esetében ez a szerző halálát követő év első napjától számított 70 évig áll fenn – ugyanakkor bizonyos műtípusok esetében, ahogy a szoftvernél is, a mű első nyilvánosságra hozatalának vagy létrehozásának időpontja irányadó⁵⁴ - míg a találmányok a bejelentéstől számított 20 évig részesülhetnek szabadalmi oltalomban.⁵⁵

Ez a lényeges eltérés leginkább azzal indokolható, hogy a szerzői alkotások a formai sajátosságok tekintetében élveznek védelmet, így ez senkit nem gátol meg saját, önálló

⁵³SZINGER (2004), , 21-25. p.

⁵⁴Szjt. 31. § - 32. §

⁵⁵LEGEZA (szerk.) (2017), 24. p.

ötletének kifejezésre juttatásában. Az abban rejlő tartalom, információ szabadon felhasználható. Örök időkre a védelem mégsem szól, egyrészt a jogutódlások révén teljesen elveszne a szerzői jogi védelem alapját jelentő szerző és alkotása közötti személyes kapcsolat, másrészt végső soron az alkotások a közösséget szolgálják, így a védelmi idő leteltével – találmányokhoz hasonlóan – közkinccsé válnak.

5.1. Összehasonlítás a szerzői jogi védelem tárgya alapján

Magyarország és az USA a technika fejlődésével egészen máshogy kezdtek vélekedni arról, hogy a szoftver kizárólag szerzői jogi, azon belül egyáltalán irodalmi mű-e, avagy tovább gondolva, a találmány fogalmi elemét is kimeríti?

Ahhoz, hogy ebben a rendkívül megosztó jogi védelmi kérdéskörben állást tudjunk foglalni, érdemes alapos vizsgálatot tenni, majd érveket felsorakoztatni a tekintetben, hogy mely szempontok alapján bizonyul a szoftver a szerzői jogi védelem alá tartozó *irodalmi műnek*, és mely szempontok alapján a szabadalmi oltalom által védett *találmánynak*.

5.1.1. Műnek minősül-e a szoftver, és ha igen, melyik alkotástípusba sorolható?

A szerzői jog területén hosszú időn át hagyományosan a művészet, az irodalom és a tudomány terén létrejött szellemi alkotások minősültek „mű”-nek. Bár a magyar törvény példálózó felsorolást⁵⁶ tartalmaz a szerzői jog védelme alá eső művekre, mindezt nem kizárólagos jelleggel teszi. A szoftverek- mint szellemi alkotások- jelentőségének növekedésével azonban mégis kérdésessé vált, hogy a főbb alkotástípusok közül vajon melyikbe sorolható. Nemzetközi jog nem ad adekvát definíciót, de fogalmi utalások révén a kontinentális jogrendszerekben – így Magyarországon is, az 1978. évi törvénymódosítás szerint- mű a művészet, irodalom, vagy tudomány területén létrehozott eredmény.⁵⁷ Ezt megelőzően a gyakorlat szerint a *művek* valamilyen kulturális tartalommal bírtak, a szoftverek esetében ezt azonban a logika és a kódokban történő kifejezésmód váltotta fel. Ez által kérdésessé vált, hogy a szoftver tulajdonképpen a szerzői jog alkotástípusai közül melyik kategóriába sorolható.

⁵⁶Szjt. 1. § (2)

⁵⁷1978. évi 27. tvr.-el mód. 1969. évi III. tv. 1. § (1)

A kifejezés módja általában nem kötött, bár az USA szerzői jogi törvényének értelmében a mű „*testi dolognak minősülő bármely kommunikációs eszközben rögzített eredeti szerzői alkotás(...), amelyekből a műveket közvetlenül, vagy akár gép vagy készülék segítségével érzékelni lehet.*” Ez után a magyar szabályozáshoz hasonló példálózó felsorolás következik, amelyek között már az irodalmi mű fogalma is megjelenik.⁵⁸ Amerikai bizottsági jelentések és az amerikai szerzői jogi törvény azt egyértelműen leszögezte, hogy a szoftver a szerzői jog alá eső műpéldánynak minősül.⁵⁹ Az Egyesült Államok szabályozása ezen belül kifejezetten az irodalmi művek közé (literary work) sorolja a számítógépi programalkotást, a Kongresszus az 1976-os törvény indoklásában megállapította, hogy ehhez esztétikai minőség, irodalmi érték szükségtelen, és tulajdonképpen új alkotástípus létrehozása sem indokolt, hiszen, mint szellemi termék kifejeződése eddig is védendő tárgykörbe tartozott.⁶⁰

Magyarországon az 1980-as évekig három – Fővárosi Bíróság által hozott – bírósági ítélet utalta a számítógépi programokat a szerzői jog védelme alá, az amerikai joggyakorlattól eltérő módon, a tudományos művekkel azonosítva.⁶¹ Érdekes, hogy bizonyos idő elteltével a magyar szabályozás is inkább az amerikaihoz hasonló műtípus megfelelőjeként azonosította a szoftvert. A számítógépi programokat a szoftverirányelv⁶² és a korábban említett nemzetközi egyezmények (TRIPS, WCT) a Berni Unió Egyezmény értelmében egyértelműen irodalmi műnek minősítik.⁶³

Bár a magyar szerzői jogi törvény a szoftvert kifejezetten nem utalja az irodalmi művek körébe, mégis ennek szabályozásával tudjuk a leginkább azonosítani. Az adott program első változatát írásban is rögzítik, továbbá jelentősége nem esztétikai értékében rejlik- ahogyan a művészeti alkotásoknál- , és célja nem valamilyen tudományos álláspont kifejezése, így leginkább az irodalmi alkotástípus közé sorolható.⁶⁴ Bár ez sem a legmegfelelőbb besorolás, hiszen az irodalom is a művészetek közé sorolható, ugyanakkor ez a legszélesebben értelmezhető kategória, lényegében bármely egyéni-eredeti kifejeződésre juttatott írásbeli alkotást magában foglalja, ahogy arra a BUE is utal.⁶⁵

A műfogalom körébe eső szoftvereknek egyedi vonása, hogy a szerzőknek kizárólagos ellenőrzési joga nyílik legalább a bemeneteli részek – vagyis az ún. interfész, számítógépes

⁵⁸US Copyright Act. 1. 101-103.

⁵⁹US Copyright Act. 101, 117. Final Report of Contu, 1979, Library of Congress, Washington

⁶⁰*Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works*, 1978, World Intellectual Property Organization, Geneva, 50-54. p.

⁶¹25. P. 27/228/1972, 2. P. 26.859/80, 2. P. 24506/181/18.

⁶²2009/24/EK ir.e. (2009)

⁶³MICHAEL (2010), 98-99. p.

⁶⁴LONTAI (2015), 39-46. p.

⁶⁵BUE 2. cikk (1)

csatlakozást lehetővé tevő kialakítás - felhasználásánál.⁶⁶ A művek alapvető sajátossága továbbá, hogy ahhoz, hogy szerzői műnek minősülhessen, azon túlmenően, hogy nem a benne rejlő tartalom, hanem annak kifejezésmódja védett, az, hogy mindig kell rendelkeznie ún. „szellemi alkotáselemmel”⁶⁷. A magyar joggyakorlatot végigtekintve ez az elem már az 1972-ben tárgyalt Fővárosi Bírósági ügy kapcsán is igazolást nyert. E szerint a szoftverek szellemi alkotásnak minősülő elemei az ún. „elvi program” kifejlesztése során négy fázisban is meghatározhatók. (Az esetből származó lényegi következmények kifejtésére a későbbiekben kerül sor.)

Mindezek alapján leszögezhetjük, hogy mindkét vizsgált országban megalapozottnak mondható a szoftverek szerzői jogi védelembe eső mű fogalma.

5.2. Összehasonlítás a szabadalmi oltalom tárgya alapján, avagy találmány-e a szoftver?

Ahhoz, hogy egy alkotás szabadalmazható legyen, találmánynak kell minősülnie, ebben nem tesz különbséget sem a hazai, sem az amerikai szabályozás. A véleményütközés a szoftverek találmányként való minősítése során merül fel. Magyarországon a találmány feltételei a következők: *Szabadalmazható minden új, feltalálói tevékenységen alapuló, iparilag alkalmazható találmány a technika bármely területén.*⁶⁸ A törvény viszont kifejezetten kizárja a számítógépi programokat a szabadalmazhatóság köréből, és kizárólag a szerzői jog által védhető műveknek nyilvánítja. Amennyiben azonban *számítógéppel megvalósított találmányról* van szó, amely műszaki hozzájárulást jelent a technika álláshoz, úgy az Európai Szabadalmi Egyezmény értelmében⁶⁹ – hazánkban - a szabadalmi oltalom megadható, azonban felvetődik a kérdés, hogy vajon nem illetné-e meg a szoftvereket önmagukban ez a védelem? Tekintsük át az amerikai szabályozást.

Az Egyesült Államok szabadalmi törvénye szerint bárki, aki új vagy hasznos folyamatot, gépezetet vagy gyártmányt felfedez, vagy bármilyen új és hasznos fejlődést eredményez ezeken, szabadalmat nyerhet.⁷⁰ A mára kialakult gyakorlat szerint a szoftver alapú találmányok az USA-ban szabadalmazhatóak. Ehhez azonban szigorú szabadalmi eljárás és technikai feltételek fennállása szükséges. A szoftvernek olyan funkciókat kell megvalósítania, amelyek korábban a technika számára nem voltak ismertek, és mindezt új,

⁶⁶FICSOR (1978), 456-459. p.

⁶⁷GYERTYÁNFY (1982), 491-495. p.

⁶⁸Szt., 1.§ (1)

⁶⁹20/2005/EK

⁷⁰35 U.C. Code 101.§

eddig nem használt módszerrel kell megvalósítani.⁷¹ Sokszor nem egyértelműen eldönthetők azonban a fogalmi kritériumok, egyre égetőbb kérdéssé válik a szoftverek szabadalmazhatósága, ezt bizonyítja a nem régiben Legfelsőbb Bíróság által tárgyalt Alice v. CLS Bank ügy.⁷² Ennek eredményeként egy kétlépcsős folyamatot alakítottak ki a szabadalmazhatóság eldöntésére. A Bíróság megállapította, hogy a szoftver nem alapulhat puszta absztrakt ötleten, tehát nem általános eljárás útján kell létrejönnie, és új, műszaki kihívás megoldására kell irányulnia, ellenben szabadalmi oltalom nem adható.⁷³

A kérdést az Amerikai Szabadalmi és Védjegy Hivatal (USPTO) is behatóan vizsgálta, és az 1996-ban kiadott módszertani útmutatóban rögzítette, hogy a számítógépes találmányok nem zárhatók ki a szabadalmazhatóság köréből. A határozott állásfoglalás szerint a szoftver termékként, eljárásként vagy készülékként szabadalmi leírásban rögzíthető, és a bírálónak már nem annak megállapításával kell vívódnia, hogy csupán egy matematikai műveletről van-e szó, hiszen nyilvánvalóan technológiai találmányról.⁷⁴

A fent említettek alapján alapvetően a szoftvernek újnak, technikai/műszaki jellegűnek, feltalálói tevékenységen alapulónak és közvetlenül hasznosíthatónak kell lennie. A kulcsfogalom ezek közül az újdonság követelménye. A magyar jog e tekintetben a szerzői jog védelme alá sorolja a szoftvereket, ugyanis ott a műnek szubjektíve kell újnak lennie, vagyis a szerző egyéni-eredeti alkotásának. Ezzel szemben a szabadalmi jog abszolút újdonságot követel meg, tehát a műnek világszinten kell újdonságnak minősülnie⁷⁵ - az USA szabályozása alapján ez a követelmény érvényesül is a szoftverek esetében. A magyar jog szerint a szoftverek mögötti elgondolás azonban nem meríti ki minden esetben az abszolút újdonság fogalmát, hiszen, a fentebb ismertetettek szerint lehetséges egy, már meglévő program új, egyéni formában történő kifejezése, ami által csak a megjelenítés, a formába öntés lesz új, nem pedig az e mögött álló elmélet - ami a szabadalmazhatóság feltétele lenne.

A feltalálói tevékenység követelménye szerint a technika állása alapján az adott találmánynak szakemberek számára nem nyilvánvalónak kell lennie. Ehhez kapcsolódóan olyan – átlagos szakember számára nem nyilvánvaló - előrelépést kell céloznia, amely bizonyos szellemi többlet révén valósít meg egy elvégezni kívánt tevékenységhez szükséges megoldást. Az amerikai szabadalmi törvény értelmező rendelkezése is erre utal, miszerint a

⁷¹SAMAR, <https://www.shahiplaw.com/software-patents/>

⁷²573. U. S. Alice v. CLS Bank, 134 S. Ct. 2347, 2014.

⁷³Uo.: o.n.

⁷⁴BRUCE (1996), o.n.

⁷⁵GYERTYÁNFY (1982), 492-494. p

találmány felfedezés, feltalálás útján jön létre.⁷⁶ Továbbá a sajátos funkcióval rendelkező számítógépi programok rendkívüli újító erővel és modernizációs hatással bírhatnak, éppen ezért is lehet helytálló az amerikai felfogás.

Nem hagyható tehát figyelmen kívül, hogy szerzőnek vagy feltalálónak minősül-e az adott szoftver kifejlesztője, ugyanis lényeges eltérési szempontot jelentenek azok a jogosultságok is, amelyek a két védelmi forma alapján őket megilletik.

6. Milyen vagyoni jogokat biztosít a szerzői jog és a szabadalom?

A szabadalmi oltalom és a szerzői jog tekintetében a védelem rendeltetése alapján két fő csoportot különíthetünk el, a személyhez fűződő - és a vagyoni jogokat. Előbbi a szerző és a feltaláló alkotásához kötődő személyes viszonyát kívánja védelemmel ellátni, a vagyoni jogok pedig a mű felhasználásával, hasznosításával, és ebből kifolyólag az ezekért járó díjazással kapcsolatosan biztosítanak jogokat és kötelezettségeket.⁷⁷ A vizsgált téma szempontjából a vagyoni jogok lesznek a mérvadóak.

6.1. A szerzői jogi védelem tartalma

A szerzői jogi védelem tartalma alapján a szerző vagyoni jogait a kizárólagos felhasználás és az engedélyezés joga képezik.⁷⁸ A tulajdonjoghoz hasonlóan abszolút jellegű jogokat értünk ez alatt, amelyek a szerző számára kizárólagos rendelkezési és felhasználási jogot biztosítanak. Ezek a vagyoni jogok minden esetben az adott szerzői műre vonatkoznak, nem állnak összefüggésben az alkotó személyével, tehát például a műnek (mint dolognak) a megvásárlásával az új tulajdonos nem lesz jogosult a szerzőt megillető vagyoni jogok gyakorlására. Ez alapján kitűnik, hogy a szoftvert kifejlesztő eredeti szerző, és a jogszerűen műpéldányt szerzett felhasználó jogai nem lesznek azonosak, és „csupán” a program felhasználásának és engedélyezésének joga engedhető át, amely legtöbb esetben felhasználási szerződés útján történik.⁷⁹

⁷⁶35 U.S.C. Sect.:10. 100.

⁷⁷LEGEZA (szerk.) (2017), 16. p. 106. p.

⁷⁸Szjt. 16. § (1)

⁷⁹FALUDI (1999), 96-97. p.

Generálklauzulaként értelmezendők az említett vagyoni jogok, melyek alapján a szerzőt művének teljes egészében, vagy akár csak egy részében kizárólagosan megilleti a felhasználás, és felhasználás engedélyezésének joga. A szerzői jogi törvény példálózó felsoroláson keresztül határozza meg a legáltalánosabb felhasználási módokat.⁸⁰ A felhasználási jog célja a mű ún. érzékelhetővé tétele (pl. egy számítógépi program internetes hozzáféréseinek biztosítása), továbbá a felhasználás joga az adott mű egy azonosítható részletére is vonatkozhat, amennyiben az tükrözi a felhasznált alkotás egyéni-eredeti vonásait.⁸¹ Szoftverek esetében ezek a jegyek - kiváltképp az eredetiség - viszonylag nehezen megállapítható, így kérdések merülhetnek fel a tekintetben, hogy a szerzői mű fogalmi követelményeinek eleget tesz-e.

Mindenképp a szerző javára szolgál az a rendelkezés, miszerint a felhasználás minden folyamatában kizárólagos engedélyezési jog és díjazási igény illeti meg, tehát ahhoz, hogy valaki egy szerzői jog által védett szoftvert használhasson, meghatározott ellenértéket köteles a szerző részére fizetni. Ez által el is jutottunk a szerzői jog gazdaságban elfoglalt helyének kulcsponthoz, amelynek két forrása a közös jogkezelő szervezetek által érvényesített jogdíj, illetve a felhasználótól közvetlenül származó jogdíj.⁸² A felhasználási szerződés – történhet az akár szóban akár írásban – lényeges tartalmi elemét kell, hogy képezze a szerzői jogdíj meghatározása. A díjazásnak és az ennek alapjául szolgáló felhasználásnak arányosnak kell lennie, igaz, nem szükséges, hogy a jogot szerző fél ténylegesen bevételt szerezzen ezen jogának gyakorlásából kifolyólag.⁸³

A rendelkezés fő célja a szerző munkájának arányos mértékű megtérítése, ami azonban nem korlátlan. Az ún. törvényi szabad felhasználási esetekben a szoftverek nem engedély – és díjkötelesek, ami mindenképp a jogosult jogainak korlátozását jelenti. További fontosabb tartalmi korlátot jelent a korábban említett védelmi idő, amely szerzői művek esetében a szerző életében és halálától számítva 70 év, azonban egyes műtípusok esetében - ahogyan a szoftvernél is- a mű nyilvánosságra hozatala vagy létrehozása lesz irányadó.⁸⁴

⁸⁰Szjt. 17. § *A mű felhasználásának minősül különösen:*

a) a többszörözés (18-19. §), b) a terjesztés (23. §), c) a nyilvános előadás (24-25. §), d) a nyilvánossághoz közvetítés sugárzással vagy másként (26-27. §), e) a sugárzott műnek az eredetihez képest más szervezet közbeiktatásával a nyilvánossághoz történő továbbközvetítése (28. §), f) az átdolgozás (29. §), g) a kiállítás (69. §).

⁸¹GYERTYÁNFY (2006), 100-101. p.

⁸²LEGEZA (szerk.) (2017), 46-47. p.

⁸³FALUDI (1999), 115-117. p.

⁸⁴Szjt. 31. § (1) – (7)

A vagyoni jogok a szerzői jogi törvény szoftverre vonatkozó rendelkezései szerint átruházhatóak és átszállnak a jogutódokra,⁸⁵ azonban felmerül a kérdés, hogy vajon egy számítógépi program esetében ez a több évtizedet felölelő időszak valóban helytálló-e. Ennek révén ugyanis a többes jogutódlás által olyan személyek is jogosulttá válnak az adott mű hasznait élvezni, akik bármi nemű tevékenysége aligha köthető az adott alkotáshoz. Így voltaképpen már nem a tényleges szerző és alkotása közötti kapcsolatból eredő jogok élveznek védelmet. Bár a szerzői jog eredeti célja éppen az volt, hogy a javakból több generáció is részesülhessen, a szoftverek esetén azonban átgondolandó, hogy ez egyáltalán lehetséges és szükséges-e.

A társadalom és a közérdek szolgálata, továbbá a tudás megosztása sokkalta célszerűbb lenne egy meghatározott idő után, kiváltképp a szoftverek esetében, ahol a technika gyors ütemű fejlődése rövidebb védelmi időt kíván. Erre egészen ideális példát nyújt a szabadalmi oltalom által biztosított 20 éves védelmi idő, bár kérdéses, hogy ez az időtartam nem bizonyul-e még mindig túlzóan hosszúnak?⁸⁶ Itt érdemes is áttérni a szabadalomból eredő vagyoni jogok vizsgálatára.

6.2. A szabadalmi oltalom tartalma

A szabadalmi oltalom által védett találmány felett a szabadalmasnak a szerzői jogtól nagyrészt eltérő, kizárólagos hasznosítási és rendelkezési joga van. Ebben az esetben is szükséges azonban a szabadalmas engedélye, a vele kötött licencia szerződés. A szerződés tartalmazza a hasznosított mű ellenértékét, amely a szabadalmas számára a találmányából származó gazdasági előnyök szerzésére kizárólagos jogot teremt. A szabadalmi törvényben megfogalmazott hasznosítási jog magában foglalja többek között a találmány tárgyának előállítását, forgalomba hozatalát, használatát.⁸⁷ Ez a kizárólagos vagyoni jog továbbá azzal szemben is fellépésre jogosítja fel a feltalálót, aki a találmány tárgyát képező eljárást, vagy ez által közvetlenül előállított terméket engedélye nélkül, jogsértő módon használ, forgalomba hoz, előállít stb.⁸⁸ Éppen ez a szabályozás biztosítana a szoftverek számára hazánkban is olyan jellegű védelmet, amely magát a megoldás megvalósításához szükséges alap gondolatot, eljárást oltalmazná.

⁸⁵Szjt. 58. § (3)

⁸⁶Szt. 22. §

⁸⁷Szt. 19. § (2) a)

⁸⁸Szt. 19. § (2) b) c)

A gazdasági lehetőségek kiaknázását a szabadalmi jog is lehetővé teszi, ugyanis a hasznosítási jogból származó értékesítési és forgalmazási jog a szabadalmas vagyoni érdekeit hivatott szolgálni. A szabadalmas különböző számítógépi programok esetén jogosult a leendő felhasználó számára olyan díjat kikötni, amelybe beleépíti a szellemi alkotótevékenységéből fakadó erőfeszítések ellenértékét.⁸⁹

A szabadalmasnak különféle kötelezettségeknek is eleget kell tennie, úgy, mint a gazdasági előnyök megszerzését követően a társadalom számára történő közlés, a találmány feltárása és a szabadalom hasznosítása. A korlátként megjelenő 20 éves védelmi idő alatt azonban fenntartási díj fizetésére köteles, ha ennek nem tesz eleget, a védelem megszakad,⁹⁰ amiből végső soron a szoftverfejlesztők, kutatók számára újabb ismeret válik hozzáférhetővé, ami ösztönzőleg hathat a digitális fejlődésre. A 20 éves védelmi idő⁹¹ alatt a feltaláló elegendő lehetőséget kap gazdasági előnyök szerzésére, és ugyanakkor a közkinccsé válás is viszonylag ideális időpontban következik be, elősegítve ezzel további, korszerű szoftverek kifejlesztését.

7. A szoftverek jogi védelme a kezdetektől napjainkig

A szoftverekre vonatkozó lehetséges védelmi formák megismerése után, tekintsük át, miként valósult meg mindez a hazai és az amerikai joggyakorlatban.

Az 1970-es évek végét nevezhetjük annak az időszaknak, amely mintegy választóvonalként szolgált a szoftverek védelmét illető szabályozási lehetőségek vonatkozásában. A hetvenes éveket megelőzően, a jogászok döntő többsége a szerzői jogi védelmet elvetette, nem tudtak azonosulni ezzel a szabályozási formával. Sokkal inkább a kézenfekvőbb szabadalmi oltalom mellett érveltek egészen addig, amíg világszerte az a bírói gyakorlat alakult ki, miszerint a szoftvert nem ismerik el szabadalmazható találmánynaként.

Az elutasító ítéletek számának növekedése végül azt eredményezte, hogy nemzetközi jogforrások alapján a szoftverek nem voltak szabadalmazhatóak.⁹² Ezt támasztotta alá Amerika tekintetében az 1972-ben Gottschalk v. Benson ügyben hozott döntés, melyben a bíróság megállapította, hogy a matematikai algoritmusok, elméletek és önmagukban ezeket végrehajtó programok a természeti törvényekkel esnek egy megítélés alá, ezáltal szabadalom nem védheti őket. Amennyiben mégis védhetné, az a közérdekekkel ellentétes lenne. Az ügy konklúziójaként az a lényegi megállapítás született, miszerint egy matematikai képletet,

⁸⁹LONTAI (2017), 286-287. p.

⁹⁰Uo.: 289. p.

⁹¹Szt. 22. §

⁹²BOYTHA (2015), 173-174. p.

formulát tartalmazó megoldás, csakis abban az esetben eshet a szabadalmazható találmány fogalma alá, amennyiben kézzelfogható berendezéshez kapcsolódik.⁹³

Egy évvel később, a Münchenben létrejött Európai Szabadalmi Egyezmény külön szakaszban előírta, hogy a számítógépi programok – melyek adatfeldolgozó rendszerekhez készülnek – nem minősülhetnek találmánynak, így kiesnek a szabadalmi oltalom alól.⁹⁴ Ennek hatására indult meg egy olyan szemléletmódbeli változás, amely egyre inkább a szerzői jogi védelmet részesítette előnyben.

Felmerült azonban egy olyan lehetőség is, miszerint inkább egy új, sajátos, sui generis védelem létrehozása lenne szükséges. A dinamikusan zajló gazdasági-társadalmi változások időszakában azonban ennek részletes kidolgozására nem volt elég idő, a kor gyors és használható védelmi rendszer fennállását követelte, így már csak egyetlen út állt rendelkezésre: a szerzői jog. Ettől kezdve világszerte erre a védelmi formára helyeződött a figyelem.

7.1. A szoftverek szerzői jog védelmének kialakulása hazánkban és az USA-ban

Az USA-ban 1964-ben jegyezték be először számítógépi programot, amelyet a Szerzői Jogvédő Hivatal (Copyright Office) biztosított. Magyarország is viszonylag hamar áttért erre a gyakorlatra, a szakirodalom először 1968-ban foglalkozott ezzel a kérdéskörrel, a bírói gyakorlatban pedig a Fővárosi Bíróság 1972-ben hozott ítélete bírt óriási jelentőséggel, amely ma már csak az ügyben adott SZJSZT szakvélemény alapján rekonstruálható.⁹⁵

Az ügy alapját egy programvezérelt olajkutatói rendszer kidolgozása jelentette, amelyben a bíróságnak arról kellett döntenie, hogy az alkotás szerzői jogi védelemre jogosult-e, vagy sem. Az ítélet abból a szempontból is meghatározó, miszerint konkrét folyamatok megnevezésével elkülönítette mindazokat a fejlesztési fázisokat, amelyek ún. elvi programnak minősülnek, tehát a szoftver szerzői jog által védhető részét képezik. A felsorolt fázisok közül a bíróság négyről megállapította, hogy létrehozásukhoz komoly szellemi tevékenység szükséges, továbbá azt, hogy mindezek az alperes (a kutató) egyéni, eredeti munkáját képezik. A számítógépi program kifejlesztése során bármely más művelet – amely a már adott elvi programon túlmutat- ún. rutinmunkának minősül, így nem állhat védelem alatt. A Fővárosi Bíróság tehát a szerzői jogi védelem körébe utalta az olajkutatói program valamennyi

⁹³409 U.S. 63, 1972

⁹⁴MARGARETE (2003), 65-75. p.

⁹⁵25. P. 27/228/1972

fázisát.⁹⁶ Ettől az ítélettől kezdve a szoftverek jogi védelmére a magyar joggyakorlatban a szerzői jogi védelem lett irányadó, a korábbi Szjt.-be a példálózó felsorolások közé bekerült a számítógépi programalkotás, és speciális végrehajtási szabályok is rögzítésre kerültek.⁹⁷

Az Egyesült Államokban azonban az utóbbi néhány évtized ipari-gazdasági átalakulásai a szoftverek tekintetében szükségessé tették az széleskörűbb védelmi formára, a szabadalomra való áttérést. Ez új vizsgálatok lefolytatását, módszertani útmutatók kidolgozását igényelte. Ezek hatására az USA-ban egy rendkívül liberális szabályozás alakult ki a számítógépi programok vonatkozásában, ugyanis a jogosultak szerzői jogi védelmet és szabadalmi oltalmat is szerezhetnek.⁹⁸ Hazánkban az erre vonatkozó normarendszer az Egyesült Államok modern joggyakorlatával ellentétben nem mutat ekkora eltérést az 1970-es években leszögezett szabályozásokhoz képest.

7.2. Átfogó nemzetközi háttérszabályozás

Több nemzetközi egyezmény, Európai Unió irányelv, bírósági határozat és szakvélemények vezettek a ma hatályos szabályozás kialakulásáig. Az eltérő megközelítés alapját maga a szoftver jellege adja, ugyanis a hagyományos irodalmi, művészeti, tudományos alkotásoktól eltérő jegyeket mutat, ugyanakkor a találmány új, haladást jelentő műszaki megoldás fogalmi körébe is nehezen illeszthető. Jelentős változás volt a korábban szabadalmaztatott vagy szerzői jogi védelem alatt álló művekhez képest, hogy a szoftvernek kiemelkedő gazdasági jelentősége volt, továbbá „aktív”, működőképes szellemi terméként jelent meg. Valamely műszaki probléma megoldására hozták létre, funkcionális szerepe volt. Ezért sem volt egyértelmű tehát, hogy melyik oltalmi forma – szerzői jogi védelem vagy szabadalmi oltalom - a jogilag helytálló.

A szerzői jogi és az iparjogvédelem területét képező szabadalmi jogi védelem egységesítésében egyaránt egy-egy világkiállítás hozott döntő áttörést.

Az 1878-ban megrendezésre került párizsi világkiállítás a szerzői jog területén eredményezett jelentős változásokat. A kiállításra a világ minden tájáról hozhatták szerzők egyéni, eredeti, újdonságszámba menő műveiket, bízva abban, hogy befektetőre találnak. Problémát jelentett azonban a művek nyilvánosság elé tárása, és védelem nélkül kockázatos volt a világ különböző országainak emberei számára a saját ötlet alapján elkészült mű

⁹⁶MESSIK (*szerk.*) (1981), 42. p. 205-210. p.

⁹⁷1969. évi. III. tv. 1.§

⁹⁸SILI (1999), 104./6.

bemutatása, feltárása. A világkiállítás révén tartott kongresszusnak köszönhetően azonban létrejött a – művészeti és irodalmi művek védelméről szóló – Berni Unió Egyleme (BUE). Az egyezmény minimumszabályozásokat rögzít, alapelveket állapít meg. Ennek értelmében a szerzői jogi védelem nem igényel nyilvántartásba vételt, lajstromozást, a védelem ettől függetlenül megadható (alakszerűtlenség elve). Az univerzális szerzői jogi védelmet kívánja előírni a „régime national” – vagyis a belföldiekkel azonos elbírálás elve, és az oltalmak függetlenségének elve által.⁹⁹ Ez az univerzalitás azonban kezdetben nem valósulhatott meg a kívánt mértékben, ugyanis számos fejlődő ország és jelentős állam, - mint ahogyan az USA – nem csatlakozott az Egyezményhez. Ez hívta életre 1952-ben a Genfi, ún. Egyetemes Szerzői Jogi Egyezményt, aminek jelentősége nem sokáig tartott, ugyanis a korábban csatlakozást elutasító államok – többek között az USA is – beléptek a BUE-ba, aminek hazánk 1922 óta tagja. Az univerzális megállapodások egységét, a szellemi tulajdon világszintű védelmét hivatott biztosítani az 1976-ban – ENSZ égisze alatt - létrejött Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO- World Intellectual Property Organization). A szoftverek – mint modern kori szellemi tulajdonok – gazdasági jelentőségének növekedése a WIPO-t 1996-ban két nemzetközi szerződés létrehozására ösztönözte. Ezek közül a szoftverek szempontjából jelentősebb a WIPO Copyright Treaty, vagyis Szerzői Jogi Szerződés. A mai nevén „Internet-szerződés”-ként ismert WCT-t a BUE 20. cikke alapján hozták létre, így annak elvei irányadóak rá. A WCT (4. cikk) előírja a számítógépi programok szerzői jogi védelmét¹⁰⁰, amely a BUE 2. cikke szerint irodalmi műnek tekintendő. A Szerzői Jogi Szerződés indokolása alapján a felek kötelesek a BUE mellett a TRIPS szabályainak is megfelelni.

A korábban említett világkiállítások közül a másik jelentős az 1873. évi bécsi esemény volt, amely az iparjogvédelem területén hozott előremutató változásokat. Az ennek keretében létrejött Párizsi Unió Egyleme (PUE) a nemzetközi jogharmonizáció elősegítése mellett deklarálta az unió elsőbbség intézményét, az oltalmak függetlenségének elvét, és a szabadalmi intézményeket érintő minimumszabályokat.¹⁰¹

Mindezekből kitűnik, hogy a szoftverek - mint szellemi alkotások- jogi védelmének problematikája az Európai Unió szintjén is megjelent. Létrejött az ún. szoftverirányelv, amely meghatározta, hogy tagállamonként a védelem eltérő sajátosságokat mutat, de abban a kérdésben, hogy az adott program egyéni alkotás-e vagy sem, semmiképp sem lehet mérvadó

⁹⁹LONTAI (ÉVSZÁM), 23. p.

¹⁰⁰JÖRG (2015), 91. p.

¹⁰¹LONTAI (2017), 24-25. p.

szempont annak esztétikai, minőségi megítélése.¹⁰² (technológiasemlegesség elve) A tagállamoknak továbbá fel kellett ismerniük, hogy az amerikai cégek a számítástechnikai fejlődés élvonalában állnak.

7.2.1. A TRIPS-megállapodás jelentősége

Az 1994-ben létrejött TRIPS egyezmény a szellemi termékek – ahogyan többek között a szoftverek - kereskedelmi jelentőségének növekedését is alapul véve teremtette meg a nemzetközi jogharmonizációt és állított fel oltalmi minimum szabályokat. Irányítását a GATT helyett mára már a Kereskedelmi Világszervezet, a WTO (World Trade Organization) végzi. A TRIPS megállapodás tagjai kötelesek megfelelni a BUE-ben foglaltaknak, továbbá a számítógépi program, mint irodalmi mű kerül benne meghatározásra. Egyik releváns cikke (27. cikk) a szabadalmazható találmányról rendelkezik: *„a technika bármely területén létrehozott, akár termékre, akár eljárásra vonatkozó bármely találmány szabadalmazható, feltéve, hogy új, feltalálói tevékenységen alapul, és iparilag alkalmazható.”* Ez a rendelkezés szakértői szempontból megosztó volt, hiszen, ha szinte bármely műszaki területen lehetőség van szabadalomra, akkor a „számítógépi programok, mint olyanok” ebbe a kategóriába beletartozhatnak.¹⁰³ Az ehhez hasonló kiterjesztő vagy épp szűkítő értelmezések nagyban hozzájárultak USA és Magyarország eltérő szabályozásának kialakulásához.

Ilyen folyamatok, egyezmények, kiterjesztő értelmezések hatására alakult ki tehát az Egyesült Államok - mára sajátos - szabályozása, miszerint a szoftverek szerzői jogi védelem és szabadalmi oltalom alatt is állhatnak, illetőleg a hazánkban – egyelőre - kevésbé liberális megoldás. Mindezek értelmében Magyarországon csak akkor védheti szabadalmi jog a szoftvereket, ha azok egy találmány részét képezik.¹⁰⁴

7.3. A hatályos szabályozás normatív oldala Magyarországon és az USA-ban

Ma Magyarországon a hatályos szerzői jogi szabályozás alapját az 1999. évi új szerzői jogi törvény, valamint bizonyos Európai Unió irányelvek határozzák meg. Fontos megemlíteni a 2009/24/EK, vagyis az ún. Szoftverirányelvet, amely rögzíti a szoftver szerzői jogi védelem

¹⁰²MICHAEL (2010), 90-103. p.

¹⁰³DANIEL (2008), 334-342. p.

¹⁰⁴PÁLOS (1997), 102./6.

alatt álló elemeit (forráskód, tárgyi kód, dokumentáció), továbbá deklarálja azt a lényeges tézist, miszerint a program alapjául szolgáló ötletek, elvek és a csatlakozási felületek nem állhatnak védelem alatt.¹⁰⁵ Ennek átültetése tökéletesen kiviláglik az Szjt. 1. § 6. bekezdéséből. Az INFOSOC néven ismert 2001/29/EK irányelv értelmében a tagállamok szerzői jogi és szomszédos jogi szabályozásának összehangolása valósul meg.¹⁰⁶ Az irányelv rögzíti továbbá az egyes kivételeket és korlátozásokat, mint például az oktatási, tudományos célra, vagy a könyvtárak javára történő szabad felhasználás eseteit.¹⁰⁷ A hazai szerzői jogi szabályozást jelentősen meghatározza továbbá a korábban említésre került Berni Unió Egyezmény - amellyel összhangban a Szoftverirányelv - a védelem tárgyának meghatározása mellett rögzíti a visszafejtésre vonatkozó jogszerű és jogellenes felhasználási módokat.

Az így kialakult hazai szerzői jogi törvényünk tehát a sajátos szabályozást igénylő, szerzői művek legújabb, legegységesebb változatait jelentő szoftverekre vonatkozó rendelkezéseket - a példálózó felsoroláson túl - külön fejezetben rendezi.¹⁰⁸ A törvényszövegben megfigyelhető a megismételt „alkotás” kifejezés, amikor az Szjt. a védendő alkotások körében „számítógépi programalkotást” említ. Ezzel nyomatékosítva a szerzői jog által védett jellegét, ugyanakkor mindez a védelem alapfeltételéül is szolgál.¹⁰⁹ (2) *Szerzői jogi védelem alá tartozik - függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e - az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen: c) a számítógépi programalkotás és a hozzá tartozó dokumentáció (a továbbiakban: szoftver) akár forráskódban, akár tárgykódban vagy bármilyen más formában rögzített minden fajtája, ideértve a felhasználói programot és az operációs rendszert is.*¹¹⁰, továbbá a védelem nem érvényesül: „...a szoftver csatlakozó felületének alapját képező ötletre, elvre, elgondolásra, eljárásra, működési módszerre vagy matematikai műveletre is.”¹¹¹)

Ezzel szemben az Amerikai Egyesült Államok szabályozása egészen eltérően értelmezi a szoftverek jogi szempontjából releváns fogalmát, védelmét. Az Egyesült Államok szerzői jogi törvénye a következő definíciót adja: „a számítógépi program utasítások sorozata, mely közvetve vagy közvetlenül számítógépben alkalmazva meghatározott eredmény létrehozását célozza.”¹¹² Ez a meghatározás kiemelkedően jelentős, ugyanis a magyar szerzői jogi törvény kifejezett szoftver fogalmat nem rögzít, így ez a definíció szolgálhat iránymutatásul. Ellenben

¹⁰⁵<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0024&from=HU>

¹⁰⁶<http://epa.oszk.hu/00100/00143/00056/amberg.html>

¹⁰⁷<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0029:HU:HTML> (34)

¹⁰⁸Szjt. VI. 58-60. §

¹⁰⁹Szjt. 1. § (2)

¹¹⁰1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról, 1.§ (2) bek. c)

¹¹¹Szjt. 58. § (1)

¹¹²35 USC § 101

a magyar szabályozás a szabadalmi törvény alapján kifejezetten kizárja a szoftvert a szabadalmazhatóság köréből, amennyiben az oltalmat ebben a minőségében igénylik rá, ugyanis a törvény a szoftvert nem ismeri el találmányként.¹¹³

Született továbbá egy kétoldalú megállapodás hazánk és az Egyesült Államok között, amely a számítógépi programok védelmét kívánja biztosítani. Ennek értelmében Magyarország és az USA a szoftvereket irodalmi műként részesítik védelemben (a BUE értelmében) és kötelesek megfelelő szabályozást biztosítani a jogsértések megelőzése, és a szellemi tulajdonok hatékony védelme érdekében.¹¹⁴

8. A szoftverek jogi védelmének problematikája

A szoftverek alapvetően valamely probléma megoldására jönnek létre, tehát az öncélú felhasználások mellett a köz számára is megoldásokat kívánnak nyújtani. Bizonyos értelemben kereskedelmi értékük is ebben rejlik. Éppen ezért, a különböző nagyvállalatoknak, cégeknek az áll érdekében, hogy minél kevesebb – általuk kifejlesztett és használt programhoz hasonló szoftvert forgalmazzanak, tehát az azonos funkciójú számítógépi programok száma legyen csekély.

Az érem másik oldalát vizsgálva, a szoftverfejlesztő cégek érdeke épp azt kívánja meg, hogy a konkurens vállalatok szoftvereinek legfontosabb funkcióival a saját fejlesztésű programjaik is rendelkezzenek.¹¹⁵ Ezzel a felhasználók helyzetét könnyítenék, ugyanis a már korábban megszokott programhoz képest egy esetleges új programra való áttérés nem jelentene teljes mértékben új használati szabályokat, könnyen el lehetne sajátítani a nagyon hasonló szoftver használatát. Ennek során azonban üzleti érdekek ütköznek, számos konfliktus született a hasonló funkcionalitással rendelkező programok miatt. Magyarországon több esetben került sor bírósági tárgyalásokra, ugyanis a jogosultak saját szoftvereik által megvalósított funkciót kívánták volna védelem alá helyezni. Nem vették figyelembe azonban azt az alapvető tény, hogy a szerzői jog nem egyfajta korlátlan monopólium, a szoftverek funkcionalitását nem védheti. Csupán az egyéni megformáltság védelmére terjed ki, nem szabhat gátat a célt megvalósító megoldás kisajátítása révén a technika fejlődésének.

¹¹³„(2) Nem minősül az (1) bekezdés szerinti találmánynak különösen.. c) a szellemi tevékenységre, játéokra, üzletvitelre vonatkozó terv, szabály vagy eljárás, valamint a számítógépi program.” 1995. évi XXXIII. tv. 1.§ (2) bek. c).

¹¹⁴Magyar Közlöny 1994. évi 173. sz.

¹¹⁵LEGEZA (szerk.) (2014), 151-153. p.

A jogi védelem megítélésének további súlyát mutatja, hogy az Európai Bíróság is behatóan foglalkozott e kérdéskörrel, míg egy iránymutató döntést hozott, amelynek alapjául a SAS Institute Inc. v. World Programming Ltd. ügy szolgált.¹¹⁶ A felperes SAS I. Inc. a világ élvonalában álló szoftvergyártó nagyvállalat, melynek fő területe a korszerű, analitikai programok kifejlesztése, az alperes pedig szintén egy másik világméretű szoftvergyártó cég, a World P. Ltd. volt.

Az ügy tárgya- amelyben az Európai Bíróságnak is állást kellett foglalnia – annak megállapítása volt, hogy vajon jogsértő-e valamely számítógépi program olyan eljárás során történő létrehozása, amely egy másik, szerzői jogi védelem alatt álló program funkcióit veszi át, annak forráskódjához való hozzáférés nélkül. Vagyis a szoftverirányelv értelmezése alapján azt kellett vizsgálnia az EUB-nak, hogy egy szoftver funkcionalitásának „másolása” nem sérti-e a szerzői jogokat. A SAS Inc. üzleti adatok kezelését lehetővé tevő számítógépi programot dolgozott ki (SAS-rendszer), amellyel a felhasználók gazdasági tevékenységeit kívánta elősegíteni. A szoftver sajátosságát az adja, hogy a rendszerhez egy egyedi nyelvezet is tartozik (SAS-nyelv), amely kifejezetten a felhasználók igényeihez igazodva biztosítja adataiknak tárolását, kezelését.

A másik, szoftverfejlesztéssel foglalkozó cég, a WPL azt tűzte ki célul, hogy egy olyan programot hoz létre, amely ún. helyettesítő szerepet tölt be a SAS-nyelven írt programok tekintetében, ugyanis az „ilyen nyelvű” szoftverek futtatását tenné lehetővé. Ki is fejlesztették a World Programming System rendszerét, a jogvita alapját azonban épp ez adta, ugyanis funkcióit tekintve szinte teljesen azonos volt a SAS-rendszerrel. Szolgai másolásról azonban nem lehetett szó, ugyanis a tényállás szerint a SAS-rendszer forráskódja nem volt hozzáférhető a WPL számára, így azt nem is tudta lemásolni.

A szoftverirányelv alapvető rendelkezése szerint nem a konkrét tartalmat, hanem a szoftverek kifejeződésre juttatott formáját lehet védelemmel ellátni. Ami a rendelkezés értelmezését nehezíti, az az, hogy nem egyértelmű, mit is értünk a számítógépi program kifejeződési formája alatt. Az EUB úgy foglalt állást, hogy meghatározta azokat a folyamatokat, amelyek nem minősülnek kifejeződési formának. A 91/250/EGK irányelv értelmében kizárta a szoftverek funkcionalitásának, illetőleg az ehhez szükséges programnyelvek szerzői jogi védelmét.¹¹⁷ Azt a kérdést is tisztázta, hogy mi tekinthető

¹¹⁶SAS Institute, Inc. v. World Programming Ltd., No. 16-1808, C-406/10

¹¹⁷„sem a számítógépi program funkcionalitása, sem a számítógépi program keretében a program bizonyos funkcióinak a használata céljából alkalmazott programnyelv és adatfájlformátum nem minősül e program kifejezési formájának, és ekként nem részesül ezen irányelv értelmében a számítógépi programok szerzői jogi

kifejeződési formának: csupán az, aminek többszörözésével magát a számítógépi programot többszörözik.¹¹⁸ Ha ilyen módon hoznak létre szoftvert, vagyis a forráskód illetve tárgy kód lemásolásával, az többszörözésnek, tehát jogsértésnek minősül. A funkcionalitás csupán a szoftver valamely részének többszörözését meríti ki, így nem sérti a szerzői jogokat.

Egy másik ügyben, a *Navitaire Inc. v. EasyJet Airline Co.* esetben a bíróság megerősítette ezt az álláspontot, miszerint akár a teljes funkcionális egyezőség sem zárja ki a szoftverek jogos szerzői jogi védelmét, ugyanis amíg a programok megvalósítására számtalan lehetőség áll a fejlesztők rendelkezésére, addig az egyes funkciók csupán ötletnek, ún. üzleti logikai elemnek minősülnek.¹¹⁹

A magyar joggyakorlat az említett elvekkel lényegében egyetértve azt a rendszert követi, miszerint nem szab gátat a szerzői jogi védelem fennállásának akár a funkciók, akár az üzleti logika értelmében jelentkező nagyfokú hasonlóság miatt. Amikor a magyar szabályozást - és ezáltal a szerzői jogi védelem - alkalmasságát vonjuk kétségbe, érdemes azt a szempontot is figyelembe venni, miszerint a számítógépi programok szerzői gyakran korlátok közé vannak szorítva, ami lecsökkenti a rendkívül sajátos, egymástól eltérő funkciók megalkotásának lehetőségét. Bizonyos esetekben ún. korlátozási kényszer áll fenn, amikor a fejlesztőnek a megrendelő igényéhez, jogszabályhoz vagy egy meglévő rendszerhez kell igazodnia. Kifejezetten igaz ez például banki szoftverek esetében, ahol nehezen küszöbölhető ki a programok funkcióinak azonossága, hisz számtalan számviteli jogszabályhoz, állami követelményhez kell igazodni.¹²⁰ A magyar szerzői jogi törvény és a szoftverirányelv vonatkozó cikkeit vizsgálva kitűnik, hogy az 59.§ (3) és az 5. cikk (3) bekezdése összhangban áll egymással, amely éppen a funkcionalitás kapcsán felmerülő korlátokat támasztja alá. E szerint, a jogszerű felhasználó számára engedélyezett az adott számítógépi program tanulmányozása, annak érdekében, hogy a program lényegét jelentő alapelgondolást, ötletet megismerhesse. Ennek a rendelkezésnek az a célja, hogy a technika fejlődése ne ütközzön falakba a funkcionalitás monopolizálhatósága miatt.

Megosztó következménye a szerzői jogi védelemnek, hogy nem zárja ki - a fentiek alapján- az egymással versenyben álló cégek azonos szoftvertermékeinek védhetőségét. Ez egyrészt pozitív hatással bír, hisz a szoftverpiaci versenynek tág teret biztosít, másrészt

védelmében..”

C-406/10,

https://eurlex.europa.eu/legalcontent/hu/TXT/PDF/?uri=uriserv%3A0J.C_.2012.174.01.0005.01.HUN

¹¹⁸”*más számítógépi programban, vagy e program használati kézikönyvében történő többszörözése az e kézikönyvön fennálló szerzői jog megsértésének minősülhet, ha e többszörözés a szerzői jogi védelem alatt álló számítógépi programra vonatkozó használati kézikönyv szerzője saját szellemi alkotásának a kifejeződését képezi..”* C-406/10.

¹¹⁹HC02 C01268, *Navitaire Inc. v. EasyJet Airline Company and BulletProof Technologies Inc.*

¹²⁰LEGEZA (szerk.) (2014), 152-153. p.

negatív következményekkel is járhat, amennyiben kisebb cégek versenyképességét - a számtalan hasonló, konkurens program révén – korlátozza, avagy az amerikai nagyvállalatok térnyerése révén a kisebb – magyar - cégek jelentőségüket veszítik.

Egy kikötést tesz azonban a szerzői jog, amely szerint senki sem jogosult a számítógépi program visszafejtésére abból a célból, hogy az így szerzett információkat saját fejlesztéséhez használja fel. Ez szerencsére azonban ritkán fordul elő, hiszen a szoftver valódi üzleti értéke sokkal inkább sajátos funkcióiban rejlik –amelyhez nem szükséges a forráskód visszafejtése - mintsem a kifejeződés során bizonyos fokú egyediséget mutató megoldásokban.¹²¹

Érdekes kérdéseket vet fel annak vizsgálata, hogy ha a szoftver valódi értéke magában a létrehozására alapot adó ötletben, elgondolásban rejlik, akkor miért nem alkalmaz a hazai szabályozás olyan elveket, módszereket, amellyel a mindezek alapján létrejött tényleges megoldási metódus – ahogy az USA joggyakorlatában - védhető. Mára már hagyományosnak mondható az a szerzői jogi tétel, miszerint a WIPO Copyright Treaty 2. cikkének értelmében az ötletek és elvek nem élvezhetnek szerzői jogi védelmet.¹²² Mindennek rögzítésére azonban a szoftverek nemzetközi jogi szinten történő megjelenésére volt szükség. Ennek alapját a szoftvereket a művészeti, tudományos (és irodalmi) művektől való azon éles megkülönböztetés adta, mely szerint a számítógépi programok kereskedelmi sikere elsődlegesen kevésbé rejlik esztétikai minőségükben, „szép megformáltságukban.” A szoftver lényegét a sajátos megoldási koncepció jelenti, ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a tény, mely szerint napjainkra egyre növekvő jelentőséggel bír a külső megformáltság, a vizuális kifejeződés értéke, amely fokozatosan növeli annak kereskedelmi értékét. (Leggyakrabban játékok, telefonos alkalmazások esetében.)

Egy szoftver kereskedelmi értéke annak függvényében alakul ki, hogy az adott fejlesztő mennyiben tudta felmérni a fogyasztók aktuális gazdasági érdekeit. Ez komoly szellemi erőfeszítést, nagyfokú kreativitást igényel, ugyanis a szoftverfejlesztő feladata feltárni az élet azon területeit, ahol számítógépes programok révén a felhasználók támogatásra van szükség, nem utolsósorban igazodnia kell a különleges igényekhez. A Szerzői Jogi Szakértő Testület 1973-as szakvéleménye ma is aktuális, ugyanis kimondja, hogy: „ az elektronikus számítógépi kezelésre alkalmas feladatok feltárása” az a tevékenység, amelyet a számítógépi program alkotója végez. Ha teljes mértékben napjainkhoz szeretnénk igazítani a kijelentést, az „alkalmas” kifejezés alatt inkább „üzleti célszerűséget” érthetünk.¹²³ A TRIPS, WCT és a

¹²¹Uo.: 153-154. p.

¹²²SAM (2005), 510-513. p.

¹²³LEGEZA (szerk.) (2014), 153. p.

szoftverirányelv is kizárja az elveket és ötleteket a védett tárgyak közül. A szerzői jog ezen kreatív ötletek egyéni kifejeződési módját, a szabadalmi oltalom pedig a műszaki-tudományos jellegű alkotások tartalmi újdonságát védi. Érdekes eltérés, hogy az Egyesült Államokban szoftverek tekintetében a szabadalmi jog a műszaki-tudományos jellegre alapít, míg a hazai szabályozás ezeket elutasítva az irodalmi művekkel teremt azonosságot.

9. Út az ideális szoftver védelemig – de lege ferenda javaslatok

A szabadalmi oltalom és szerzői jog által nyújtott védelemről egy átfogó képet kaptunk, azonban ezek mellett felmerül még egy esetleges harmadik út is. A szoftver ugyanis - mint a szellemi termékek legmodernebb formája, – ahogyan az már elemzésem során is kiviláglott, nehezen illeszthető a találmány és a szerzői mű hagyományos típusai közé. Ez pedig indokolhatná egy speciális, *sui generis* szabályozás kidolgozását. E sok újdonságot rejtő harmadik út előtt azonban tekintsük végig, hogy a jelenlegi szabályozás korszerűsítése érdekében milyen intézkedések eszközölhetők.

Elsődlegesen úgy vélem, hogy az eddig ismertetett tényezőket figyelembe véve, javasolt lenne a hazai szabályozást a szabadalmazhatóság engedélyezésének irányába orientálni. Amerika már közel száz éve az innovációs fejlődés élén jár, és úgy gondolom, ehhez Magyarországnak amilyen mértékben az lehetséges, fel kell zárkóznia, a versenyképesség fenntartása illetőleg a technikai fejlődéssel való lépéstartás érdekében.

A szerzői jog ideális védelmet nyújt a regények, színművek, festmények és hasonló alkotások számára- sőt, a hazai szabályozás szerint a számítógépi programok részére is. Annyiban valóban helytálló ez az elgondolás, amennyiben a szerző megelégszik a rögtön fennálló, ám tényleges megvalósítási módot nem védő szabályozással. Ez a védelmi forma gyors, formalitás-mentes, és bár az informatikai világ, mint legdinamikusabban fejlődő iparág kihívásaival *ex lege* védelmi jellegénél fogva lépést is tud tartani, nem biztos, hogy kizárólag ez a forma a szoftverek védelmére ideálisnak bizonyul.

Kezdetben hazánk és az USA is úgy vélte, elegendő és biztonságos védelmet fog nyújtani a szerzői jog. A technika fejlődése azonban módosítani látszik ezen a gyakorlaton és fokozatosan hívja életre egy másabb jellegű védelmi forma alkalmazását.

Az Egyesült Államok felismerte annak jelentőségét, miszerint például a telefonokban, számítógépekben rejlő szoftverek esetén sokkal nagyobb szerepe van annak, hogy a programfejlesztő „mit” hozott létre, mint annak, hogy mindezt „hogyan” tette. Napjainkban

már szinte adottak azok a matematika sémák, rendszerek, amelyek alapján egy programot ki lehet dolgozni, így a kifejezés módja egyre kevésbé lesz eredeti, ezáltal számottevő. Sokkal inkább maga az elmélet, az ötlet az, ami képes életre hívni egy társadalmi-gazdasági szempontból is jelentőséggel bíró számítógépi programot. Ha egy szoftverfejlesztő komoly szellemi munka árán felmérte, hogy adott korszakban mely fogyasztói igények a leginkább kielégítésre várók, és ebből a célból kifolyólag egy sajátos ötlet révén, világszinten új, az általa felismert probléma megoldására alkalmas szoftvert hoz létre, miért tagadnánk meg tőle a mindezt teljességgel védő szabadalmi oltalmat?

Bár az Egyesült Államok és Magyarország tekintetében az irányadó jogforrások azonosak, annak tényleges alkalmazása mégis élesen eltér. Ahhoz, hogy hazánkban a szoftverek szabadalmazhatósága a legalitás útjára lépjen, elsődlegesen jogszabályi felhatalmazás szükséges.

A kialakult joggyakorlat alapját az Európai Szabadalmi Egyezmény adja, amelyhez hazánk 2003-ban csatlakozott. Az ESZE 52. cikke fogalmazza meg azt a megosztó és egyben nagy súlyú rendelkezést, miszerint a „számítógépi programok, mint olyanok” nem részesülhetnek szabadalmi oltalomban. Ez alapján vonható le az a következtetés, hogy amely alkotás nem bír műszaki jelleggel, nem szabadalmazható. A számítógépi programok azonban felépítésüknél fogva – hiszen a számítógép integrált áramkörökből áll – kimerítik a műszaki jelleg kritériumát. Azonban felmerül a kérdés, hogy vajon az a tény, miszerint a szoftver dologi „hordozója” műszaki jelleggel bír, elegendő-e?

Amennyiben a szoftver önmagában is megtestesíti a műszaki jelleget – vagyis amennyiben a technika állásához műszaki hozzájárulást eredményez, - a következő megállapítást tehetjük: a TRIPS-egyezmény 27. cikke alapján valamennyi műszaki találmány oltalom alatt állhat, azonban mivel a „számítógépi program, mint olyan” lényegében magában foglalja a műszaki jelleggel bíró programokat is, ebből következően az ESZE 52. cikke és a TRIPS említett cikke olyan ellentmondásban áll egymással, amit nem lehet figyelmen kívül hagyni.¹²⁴ A szabályozás egyértelműsítése és a szabadalmazhatóság kiterjesztése érdekében esetlegesen javasolt lenne az ESZE 52. cikkéből eltávolítani a „számítógépi programok, mint olyanok” fordulatot. Ehhez a módosításhoz azonban mindenképp előtte a Szerződő Államok konferenciája szükséges, amely legalább a Szerződő Államok háromnegyedének képviselőjében határozatképes. A módosítani kívánt szöveg elfogadásához a képviselt Államok háromnegyedének szavazata szükséges. Azok az államok pedig, amelyek a

¹²⁴HAJDÚ (1998), o.n.

felülvizsgált szöveg hatályba lépéséig ahhoz nem csatlakoznak, vagy nem erősítik meg, nem számítanak az Egyezmény részeseinek.¹²⁵ Mindennek sikeres lefolytatása akár hosszú éveket is igénybe vehet. Éppen ezért, az Európai Szabadalmi Hivatal esetlegesen fontolóra vehetné Módszertani Útmutatójának e tekintetben történő modernizálását, és amennyiben lehetséges, vizsgálat alá vonhatná egy olyan rendelkezés kidolgozását, amely a „számítógépi programok, mint olyanok” definiálást egy új végrehajtási szabályban rögzítené.

Ezek által lehetővé válna a műszaki jelleg fogalmának egyértelmű értelmezése, továbbá lehetőség nyílna mindenképp hazánk számára a szoftverek jogszerű szabadalmazhatóságára, ezzel megteremtve a multinacionális cégek, programfejlesztők, nagyvállalatok versenyképességét és illeszkedését az amerikai színvonalhoz.

Az USA tehát a mára kialakult liberális joggyakorlata révén lehetővé teszi a szoftverek szabadalmazhatóságát, igaz, nem probléma mentesen. A korábban még kevésbé kiforrott szabályozás miatt számos visszaélés, téves szabadalmi oltalom megadása történt, és ezek napjainkban is - bár kisebb mértékben- fellelhetőek. 1999-ben például az Amazon az egy gombnyomással lebonyolítható vásárlást kívánta szabadalmaztatni, ezzel gyakorlatilag az online kereskedelmet levédetve. Ez természetesen óriási felháborodást váltott ki, Európában nem találták jogszerűnek, ugyanis a már ismert, hitelkártyás vásárlás szoftveres módjával azonosították.

Az tehát világossá vált eddigi elemzéseim során, hogy a védelem a szerzői jog esetében az alkotás tényénél fogva fennáll, míg a szabadalmi oltalom elnyerését hosszas, évekig tartó eljárás előzi meg. Ez lehet talán az egyetlen olyan mérvadó szempont, amely a magyar szabályozást a szerzői jog felé orientálja. Ugyanis amire az alkotó ténylegesen jogosulttá válik az oltalomra, az általa kifejlesztett szoftver nagy valószínűséggel elavul, így az egész eljárás és annak minden költsége hiábavaló. Ennek legfőbb oka az időigényes újdonságkutatás. Rendkívül nehéz ugyanis megállapítani annak tényét, hogy adott feltaláló alkotása a világ összes szoftverétől eltérő újdonságot mutat-e. Különösképp problémát jelent a folyamatosan modernizálódó programok évtizedekkel korábbi kódolásokkal való összevetése.

Az USA Szabadalmi és Védjegy Hivatalának adatbázisa díjmentesen hozzáférhetővé teszi a bejegyzett találmányokat, azonban a legkorábbi- 1790 és 1975 közötti- szabadalmak csupán dokumentumszámuk alapján vannak rögzítve. Az ezt követően bejegyzett művek teljes szabadalmi leírása, kivonata viszont már hiánytalanul elérhető.¹²⁶ Előfordulhat azonban, hogy a program létrehozója több, különböző programnyelven írja meg a szoftvert,

¹²⁵European Patent Convention, Article 172. (1)-(4)

¹²⁶UJVÁRI (2001), o.n.

azonban ezek csak gép által érthetőek, így nem szerepelhetnek a szabadalmi leírásban. A forráskód felfedtelensége pedig azt eredményezi, hogy a technika pontos állása nem követhető nyomon hiánytalan mértékben. Éppen ennek kiküszöbölése érdekében merültek fel olyan javaslatok, amelyek a forráskódok nyilvánossá tételére köteleznék a feltalálókat. Ez számos előnyös következményt eredményezne, többek között a program hibáinak könnyebb felismerését, kijavítását, jogsértések felfedését, könnyebb bizonyíthatóságát, valamint a kódok tanulmányozása ösztönzőleg hatna más ígéretes szoftverfejlesztők tevékenységére. Ennek kivitelezhetőségének problematikájára azonban egy német szabadalom jogi bíró hívta fel a figyelmet, miszerint az újfajta leírások aránytalanul nagy terhet és költségeket rónának a hivatalokra, számos szakember kiképzésre lenne szükség, és kérdéses, hogy időgazdálkodás szempontjából mennyiben bizonyulna kedvezőnek.¹²⁷

Az elsődleges lépést követően tehát – jogszabályi felhatalmazás megteremtése - a fent említetteket figyelembe véve a következő javaslatom mindenképpen a szabadalmi eljárás korszerűsítése lenne. A folyamat átlagosan két évet is felelel, ez alatt a bejelentéstől számított 18 hónapon belül a teljes szabadalmi leírás nyilvánossá válik, és bár ez idő alatt ún. ideiglenes védelem biztosítja az alkotókat, az esetleges visszaélésekkel szemben mégsem nyújt 100%-os védelmet.¹²⁸

Az eljárást tehát feltétlenül gyorsítani szükséges, abból a célból, hogy a kifejlesztett szoftver - amikor védelemben részesülhet, ne váljon elavulttá. Ezek megvalósításához ideális mintaként szolgálhat az Amerikában létrehozott America Invents Act. (továbbiakban: AIA), amely közel az egyik legjelentősebb reformot hozta meg a szoftver szabadalmak terén. Ez a rendszer harmadik felek beadványai révén kívánja a technika állásához tartozás követelményének ellenőrzését hatékonyabbá és gyorsabbá tenni. Harmadik fél, vagyis szinte bárki jogosult ez által arra, hogy előzetesen információkat, releváns adatokat nyújtson be azt illetően, hogy az adott számítógépi program a technika állásához tartozik-e, vagy sem.¹²⁹

Ez a kezdeményezés nagymértékben hozzájárul a szoftverek szabadalmazhatóságának minőségi előrelépéséhez, ugyanis olyan szoftverfejlesztők által is történnek benyújtások, akik korábbi programok ismerete révén tisztában vannak a technika állásával, az addig alkalmazott módszerekkel, és hasznos kommentárokkal ellátott beadványt bocsátanak az elbírálók részére. Harmadik felek beadványait további alapos vizsgálat alá veszik, e mellett az AIA olyan eljárásokat tartalmaz, amelyben a szolgáltatók és gyártók munkáját, szabadalmak

¹²⁷WOLFGANG (2004), 922. p.

¹²⁸LOVAS (2010), 41. p.

¹²⁹DAVID (2012).

érvényességének, jogszerűségének kontrollálását segíti. Egy nagy szaktekintélyű, szabadalmi bírásból álló testület kezeli ezeket az ügyeket, ahol lehetőség nyílik a már megadott oltalmak – sőt, az üzleti módszerrel kapcsolatos szabadalmak - utólagos felülvizsgálatára is.¹³⁰

A legnagyobb előnye az AIA törvénynek pedig az, hogy az eljárások megindulásának kötelező feltétele az egy éven belüli döntéshozatal, ez által milliós összegű eljárási költségek megtakarítása válik lehetővé, továbbá az adott szoftver az oltalom megszerzésének pillanatában a legkevesbé fog elavultnak számítani.¹³¹

Ehhez hasonló szabályozás a hazai joggyakorlatban is érvényesül, ugyanis a szabadalmi törvény rögzíti az ún. Észrevétel lehetőségét,¹³² valamint az EPC 115. cikke megállapítja Harmadik felek észrevételének jogintézményét, mely alapján lehetőség nyílik a szabadalmi oltalom közzétételét követően észrevételek benyújtására.¹³³ A hazai rendszernek mindinkább arra kellene törekednie, hogy mindezek segítségével, illetőleg esetlegesen egyéb intézkedések bevezetésével az eljárást gyorsabbá, rövidebb idő alatt szabadalmi oltalom megítélésére képessé tegye.

Amennyiben mindezek megvalósítása nem történne meg a kívánt módon, úgy javasoltnak tartanám a korábban említett harmadik út, vagyis a sui generis szabályozás létrehozását. Mindez természetesen óriási erőfeszítésekkel járna kezdetben, ám amennyiben sikerül megvalósítani és ez által egy hatékonyabb oltalmi rendszert kialakítani a számítógépi programok számára, úgy Magyarország is a technika fejlődésével lépést tartva számottevő fejlődést érhetne el a szoftverek megfelelő védelmének biztosítása tekintetében.

Az 1970-es évek változásai nyomán már történtek erre irányuló próbálkozások, azonban a kor jogalkotói hamar elvetették, és inkább nemzetközi egyezmények létrehozásában látták a megoldást.¹³⁴ Ez a negatív álláspont többnyire napjainkban is változatlanul bizonyul, hiszen a szoftverek fejlődése robbanásszerű, aminek következtében a jogosulatlan felhasználások száma is nő. Ezek tükrében pedig egy teljesen új, minden jogterülettől független, átfogó szabályozás kidolgozása rendkívül problematikusnak és időigényesnek bizonyulhat. Ugyanakkor úgy vélem, hogy szem előtt kell tartani azt a tényt, miszerint egy konkrét szabályrendszer megalkotása minden esetben időt vesz igénybe, és éppen korunk sokasodó jogsértéseinek száma tehetné különösképp indokolttá egy sui generis szabályozás kidolgozását. Ennek alapjául pedig az adatbázisokra vonatkozó sajátos normarendszer,

¹³⁰<http://perennialpatents.com/america-invents-act-aia/>

¹³¹DAVID (2012).

¹³²1995. évi XXXIII. törvény 71. § (1)

¹³³EPC, Art.115. (1) (2)

¹³⁴LEGEZA (szerk.) (2014), 173. p. 184. p.

illetőleg az ún. Zöld szabadalmak szolgálhatnának. A Zöld szabadalmak gondolatát a környezetbarát és energiatakarékosságot célzó technológiák védelme érdekében a WIPO – 2010-ben – hívta életre. Természetesen ezek nem önmagukban értendők, hanem a sajátos védelem többek között felöleli a technológia mögött álló műszaki eljárást, szervezési módszereket, termékeket, know-how-t is. Ez a WIPO GREEN program egy széleskörű adatbázist létrehozása mellett a zöld technológiák szabadalmaztatásával kapcsolatos lényeges információkhoz biztosít hozzáférést, és ami még ennél is lényegesebb, az újdonságkutatás gyorsabbá tétele érdekében is tett intézkedéseket. (online szabadalmi osztályjelzet táblázat)¹³⁵Meglátásom szerint ez ideális mintaként szolgálhat a szoftverekre vonatkoztatva is, és jó kiindulási alap lehetne a sajátos normarendszer kidolgozásához.

10. Záró gondolatok

Vizsgálódásaim végéhez érve az a meggyőződésem alakult ki, miszerint mindkét védelmi forma más és más aspektusból biztosítja a szoftverek védelmét, azonban minden esetben felmerülnek hiányosságok, amiket nem lehet figyelmen kívül hagyni. A szerzői jogi védelem egy bizonyos szintig – a sajátos megjelenési formába öntött gondolat kifejeződéséig - megfelelő védelmet nyújt a szoftverek számára, ám az egyre gyorsabb ütemben fejlődő világgazdaságban, innovációs szférában a számítógépi programok jelentősége nő, így szükséges egy hatékonyabb és széleskörűbb védelmi forma lehetővé tétele is, méghozzá a szabadalmi oltalom által. Nem csupán a számítógépi programmal megvalósított találmányra vonatkozóan, hanem önmagában a szellemi munka árán létrehozott szoftver tekintetében is.

Dolgozatomban kifejtetteket mérlegelve úgy gondolom, a hazai szabályozásnak célul kell kitűznie olyan feltételek megteremtését, amelyek nem gátolják a technológiai előremenetelt, közben mégis lehetővé teszik a szoftverek szabadalom általi védelmét. Az ESZE 52. cikkének esetleges módosításával és a műszaki jelleg fogalmának átértelmezésével, a szabadalmi eljárás korszerűsítésével, gyorsabbá tételével elképzelhető lenne a szoftverfejlesztők komoly szellemi munkájának eredményeként létrejött, világszinten új programok eredményesebb védelme. Emellett természetesen a szerzői jog a kialakult joggyakorlat szerint a ténylegesen tárgyát képező műveket ugyanúgy védelemben részesíthetné.

¹³⁵HARANGOZÓ (2012), o.n.

Összességében tehát elérkezettnek látom az időt e közel 50 éves jogi probléma megoldási lehetőségeinek újragondolására. Célszerű lenne az említett módosítások megvalósításának lehetővé tételére törekedni, mindezek által a szoftverfejlesztők munkájának jogos megtérítéséhez, kis – és nagyvállalatok közötti műszaki-gazdasági kooperáció létrehozásához, és az innováció mozgatórugóját képező „tudás” elérhetővé tételéhez hozzájárulva. Amennyiben a szabadalmazhatósághoz fűzött kívánalmak nem teljesülnének, úgy javasoltnak tartom fontolóra venni, miszerint érdemes-e továbbra is a már meglévő, többé-kevésbé ideális szabályozás elemeit a szoftverekre „erőltetni”, vagy a „legrövidebb út az egyenes”, és egy szoftver-specifikus, *sui generis* szabályozás kidolgozása a jövő?

Irodalomjegyzék

1. BOYTHA GYÖRGY: *Selected Essays, Ausgewählte Schriften, Études Choisies*, 2015, Gondolat Kiadó, Budapest.
2. BRUDERER, HERBERT: *Meilensteine der Rechentechnik. Zur Geschichte der Mathematik und der Informatik*, 2015, Walter der Gruyter GmbH, Berlin.
3. DUDÁS ÁGNES: *A szoftver szerzői jogi védelme*, 2005, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle.
4. ENDREI WALTER: *Az automatagépek programvezérlésének eredete*, 1961/4, Történelmi Szemle.
5. FALUDI GÁBOR: *A felhasználási szerződés*, 1999, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
6. FICSOR MIHÁLY: *Letter from Hungary*, 1978, Monthly Review of the World Intellectual Property Organization.
7. Final Report of CONTU, 1979, Library of Congress, Washington.
8. GERVAIS, DANIEL: *The TRIPS Agreement. Drafting History and Analysis*, 2008, Thomson Reuters, England.
9. GYERTYÁNFY PÉTER: *A számítógépes eljárási rendszer (szoftver) összehasonlító szerzői jogi vizsgálata*, 1982, Jogtudományi közlöny.
10. GYERTYÁNFY PÉTER (szerk.): *A szerzői jogi törvény magyarázata*, 2006, Complex Kiadó, Budapest.
11. GYERTYÁNFY PÉTER: *Kell-e még szélesebb szerzői jog?*, 2003, A Magyar Tudományos Akadémia lapja.
12. *Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works*, 1978, World Intellectual Property Organization, Geneva.
13. HAJDÚ TAMÁSNÉ: *Szoftver - Erősebb szabadalmi oltalmat Európában*, 1998/2, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle.
14. HARANGOZÓ GÁBOR: *Környezetbarát technológiák – „zöld” szabadalmak*, 2012.okt., Innotéka.
15. HEPP NÓRA: *Elv, eljárás, működési módszer és az egyéni, eredeti kifejezőmód találkozása a szerzői jog asztalán*, in. *A szerzői jog gyakorlati kérdései*, Legeza Dénes (szerk.), 2014, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest.

16. KAPPOS, DAVID: *An Examination of Software Patents*, 2012, <https://www.uspto.gov/about-us/news-updates/examination-software-patents>
17. KESERŐ BARNÁRNOLD: *Szellemi tulajdonjogok a fenntartható fejlődés szolgálatában*, Doktori értekezés, 2016, Győr.
18. KOVÁCS GYÖZŐ: *Válogatott kalandozásaim az Informatikában. Történetek a magyar (és a külföldi) számítástechnika (h)őskorából*, 2002, GÁMA-GEO Kft., Masszi Kiadó, Budapest.
19. LÁSZLÓ GÁBOR: *A nyílt forráskódú szoftverek társadalmi-gazdasági hatásainak feltárása a központi kezdeményezések tükrében*, 2009, Doktori értekezés, Budapest.
20. LEGEZA DÉNES (szerk.): *A szerzői jog gyakorlati kérdései*, 2014, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest.
21. LEGEZA DÉNES (szerk.): *Szerzői jog mindenkinek*, 2017, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest.
22. LEWINSKI, VON SILKE, REINBOHNE, JÖRG: *THE WIPO COPYRIGHT TREATIES ON COPYRIGHT. A Commentary on the WCT, the WPPT, and the BTAP*, 2015, OXFORD UNIVERSITY PRESS, New York.
23. LEHMAN A. BRUCE: *Department of Commerce Patent and Trademark Office*, 1996, Assistant Secretary of Commerce and Commissioner of Patents and Trademarks.
24. LENGYEL VERONIKA: *Az INTERNET világa*, 1996, ComputerBooks Kiadói Kft., Budapest.
25. LONTAI ENDRE, FALUDI GÁBOR, GYETYÁNFY PÉTER, VÉKÁS GUSZTÁV: *Polgári jog, Szerzői jog és iparjogvédelem*, 2017, ELTE EÖTVÖS KIADÓ, Budapest.
26. LOVAS LILLA JÚLIA: *A szoftver jogi oltalma: A számítógépi programalkotások szabadalmazhatósága összehasonlító jogi megközelítésben*, 2010, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle.
27. Magyar Közlöny: *Magyar Köztársaság Kormánya és az Amerikai Egyesült Államok Kormánya között a szellemi tulajdonról szól, Washingtonban, 1993. szeptember 24-én aláírt megállapodás*, 1993/26., 1994. évi 173. sz.
28. MESSIK MÁRTA (szerk.): *SZJSZT szakvéleményeinek gyűjteménye*, 1981, Budapest.
29. PÁLOS GYÖRGY: *Audiatur et altera pars - inaudita altera parte*, 1997, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 102. ÉVFOLYAM 6. SZÁM.
30. RAFFAI MÁRIA: *A szoftver világa. Fejlődéstörténet, szoftverrendszerek, fejlesztés*, 1995., Novadat Bt., Győr.
31. RAUSCH, MANUELA: *Heron von Alexandria. Die Automatensteuerung und die Erfindung der ersten antiken Programmsteuerung*, 2012, Diplomica Verlag GmbH, Hamburg.

32. RICKETSON, SAME, GINSBURG, JANE C.: *International Copyright and neighbouring rights. The Berne Convention and Beyond*, 2005, OXFORD University Press, New York.
33. ROPOLYI LÁSZLÓ: *Az internet természete*, 2006, Typotex kiadó, Budapest.
34. SHAH, SAMAR: Is Software patentable in the United States? <https://www.shahiplaw.com/software-patents/>
35. SILI DÓRA: *A szoftver jogi szabályozása*, 1999, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 104. Évfolyam, 6. szám.
36. SIMON BÉLÁNÉ ÉS TÁRSAI: *Számítógéptudomány a kezdetektől a Robotfoci Világbajnokságig. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében*, 2009, Bessenyei György Könyvkiadó, Nyíregyháza.
37. SINGER, MARGARETE, STAUDER, DIETER: *European Patent Convention. A Commentary*, 2003, Carl Heymanns Verlag KG, Germany.
38. SOMKUTAS PÉTER, KÓHIDI ÁKOS: *Az önvezető autókkal kapcsolatos szerzői jogi és felelősségi kérdések*, 2017, Nemzeti Média-és Hírközlési Hatóság, Médiatudományi Intézet.
39. STAMATOUDI, IRINI, PAUL, TORREMANS: *EU Copyright Law. A Commentary*, 2014, Edward Elgar Publishing Limited, Gheltenham.
40. SZIJÁRTÓ MIKLÓS (szerk.): *A számítástechnika alapjai*, 2000, Novadat Bt., Győr.
41. SZINGER ANDRÁS, TÓTH PÉTER BENJÁMIN: *Gyakorlati útmutató a szerzői joghoz*, 2004, Novissima Kiadó, Budapest.
42. Tauchert, Wolfgang: *Nochmals: Anforderungen an einen Patentschutz für Computerprogramme.*, 2004, Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Int.
43. TUKEY, JOHN W.: *THE TEACHING OF CONCRETE MATHEMATICS*, 1958, American Mathematical Monthly.
44. UJVÁRI JÁNOS: *Hírek az iparjogvédelmi információk világából*, 2001, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle.
45. VÁMOS TIBOR, Z. KARVALICS LÁSZLÓ, KOMENCZI BERTALAN, NAGY PÉTER: *Akik nyomot hagytak a 20. századon 4. Neumann Jánostól az Internetig*, 1999, Napvilág Kiadó, Budapest.
46. WALTER, M MICHAEL, LEWINSKI, VON SILKE: *European Copyright Law. A Commentary*, 2010, Oxford University Press, New York.

Jogforrások

1. US Copyright Act.
2. US Patent Law (35 U.S.C.)
3. European Patent Convention
4. 1969. évi III. tv. (régi Szerzői jogi törvény)
5. 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról (Szjt.)
6. 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról (Szt.)
7. 91/250/EGK számú irányelv a számítógépi programok jogi védelméről (Szoftver Irányelv)
8. Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei (SzJSzT)
9. 20/2005/EK közös álláspontra a Tanács által 2005. március 7-én elfogadva, az Európai Közösséget létrehozó szerződés 251. cikkében említett eljárással összhangban eljárva, a számítógéppel megvalósított találmányok szabadalmazhatóságáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelv elfogadása céljából.
10. 1971. évi 4. törvényerejű rendelet az 1952. évi szeptember hó 6. napján Genfben aláírt Egyetemes Szerzői Jogi Egyezmény kihirdetéséről (BUE)

Esetjog

1. 573. U. S. **Alice v. CLS Bank**, 134 S. Ct. 2347, 2014. https://www.supremecourt.gov/opinions/13pdf/13-298_7lh8.pdf
2. **SAS Institute Inc. v. World Programming Ltd.** C-406/10, https://eurlex.europa.eu/legalcontent/hu/TXT/PDF/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2012.174.01.0005.01.HUN
3. HC02 C01268, **Naviataire Inc. v. EasyJet Airline Company and BulletProof Technologies Inc.**, [https://www.bailii.org/cgi-bin/format.cgi?doc=/ew/cases/EWHC/Ch/2004/1725.html&query=\(HC02\)+AND+\(C01268\)](https://www.bailii.org/cgi-bin/format.cgi?doc=/ew/cases/EWHC/Ch/2004/1725.html&query=(HC02)+AND+(C01268))
4. **Baker v. Selden**, 101 U.S. 99, 1879, <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/101/99/>
5. 25. P. 27/228/1972, 2. P. 26.859/80, 2. P. 24506/181/18.

Egyéb források

https://www.maa.org/sites/default/files/pdf/CUPM/first_40years/1958-65Tukey.pdf

http://karon.hu/agazati_temakorok/hardverszoftverismeretMK1.htm

<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/101/99/>

[https://www.bailii.org/cgi-bin/format.cgi?doc=/ew/cases/EWHC/Ch/2004/1725.html&query=\(HC02\)+AND+\(C01268\)](https://www.bailii.org/cgi-bin/format.cgi?doc=/ew/cases/EWHC/Ch/2004/1725.html&query=(HC02)+AND+(C01268))

https://eurlex.europa.eu/legalcontent/hu/TXT/PDF/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2012.174.01.0005.01.HUN

<http://perennialpatents.com/america-invents-act-aia/>

<http://epa.oszk.hu/00100/00143/00056/amberg.html>

<https://www.uspto.gov/about-us/news-updates/examination-software-patents>

<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0029:HU:HTML>